

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Management v kultuře

Bc. Lucie Vavříková

Divadlo loutek Ostrava

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Valentová, Ph.D.

2011

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
za použití uvedené literatury a pramenů.*

Dne 11. května 2011

Podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce, Mgr. Veronice Valentové, Ph.D., za cenné rady a připomínky k obsahu a formě práce. Dále pak zaměstnancům Divadla loutek Ostrava, jmenovitě Ing. Jaroslavě Adámkové, Ivaně Kytlicové a Janě Pithartové za vstřícnost a poskytnutí informací o divadle. Můj dík také patří Mgr. Petru Jančaříkovi, který s ochotou poskytl informace o Divadle Radost.

OBSAH

1. Úvod	1
2. Kultura na Ostravsku	2
3 Stručné dějiny divadla na Ostravsku	5
3. 1 Počátky divadelního života	5
3. 2 Divadlo na Ostravsku v letech 1918 - 1989	6
3. 3 Divadlo od roku 1989 do současnosti	7
4 Stručná historie českého loutkářství	9
4. 1 Počátky českého loutkového divadla	9
4. 2. Loutkové divadlo od národního obrození po 1. pol. 20. století	9
5. Éra zakládání profesionálních loutkových divadel	11
5. 1 Divadlo Spejbla a Hurvínka, Praha	12
5. 2 Divadlo Minor, Praha	14
5. 3 Naivní divadlo, Liberec	17
5. 4 Malé divadlo, České Budějovice.....	18
5. 5 Divadlo Lampion, Kladno	19
5. 6 Divadlo Alfa, Plzeň	20
5. 7 Divadlo DRAK, Hradec Králové	22
5. 8 Divadlo Rozmanitostí, Most	24
6. Loutkové divadlo v současnosti	27
6. 1 UNIMA	27
6. 2 Loutkářské festivaly	27
6.2.1 Skupova Plzeň	28
6.2.2 Mateřinka	28
6.2.3 Přelet nad loutkářským hnízdem	28
7. Divadlo loutek v Ostravě	30
7. 1 Historie	30
7.2 Nová budova DLO	38
7. 3 Přístavba Divadla loutek	42
8. Právní formy divadla	43
8. 1 Právní forma DLO.....	44
9. Financování a finanční hospodaření	45
9. 1 Peněžní fondy příspěvkových organizací.....	46
10. Činnosti divadla	47
11. Organizační struktura	48
12. Partneri divadla	49
13. Repertoár DLO v sezoně 2010/2011	50
13. 1 Premiéry	52
14. Aktivity Divadla loutek Ostrava	53
14.1 Spectaculo Interesse	53
14.2 Divadelní pouť bez bariér.....	55
14.3 Ostatní akce v DLO.....	55
15. Komparace DLO a Divadla Radost v Brně	57
15.1 Historie Divadla Radost v Brně	57
15.2 Marketingový mix	60
15.2.1 Výrobek (Produkt).....	61
15.2.2 Cena (Price).....	66
15.2.3 Místo (Place)	68
15.2.4 Komunikace (Promotion).....	70
16 Závěr	74

Resumé, Resümee, Sumarry.....	75
Seznam použitých zkratek.....	76
Seznam vyobrazení	76
Seznam tabulek	77
Seznam grafů.....	77
Seznam literatury a pramenů.....	78

*Ó loutky ! které ve snu tisíc
životů lidských obraz předvádíte,
odlesky živých tragédií smyté,
však ve svět přízraků se halicí,
ó, zastavte se, těšte uměním,
to povězte vše, co jste povídaly
i nám kdys v rodné vsi, když, děti, zbožně stály
jsme v úžasu před vaším zjevením...*

Antonín Sova

*Kašpárek náš dobrý brach je český,
citu víc má, než bajazzo cizí,
v horování Fausta, v d'áblu vřesky,
nejhluchnější potlesk dětí sklízí
humor jeho dobrácký a ryzí.*

Jaroslav Vrchlický

*Těch pimprláckých chviliek bludným žitím –
jsme všichni pimprlata teď, jak cítím,
než odnese náš šimla neposeda
tam, kde nás pak už nikdo nevyhledá.
Ba, jak těch loutek síň i náš je svět,
ať sotva chléb, neb pytle máme zlata,
jsme hrstkou cizích šprýmů, cizích vět,
jen žitím poháněná pimprlata.*

Adolf Heyduk

1. Úvod

Divadlo loutek Ostrava představuje důležitou kulturní instituci v Moravskoslezském kraji. Právě zde přicházejí nejmenší děti z celého kraje poprvé do kontaktu se světem loutkového divadla. Je až s podivem, že ačkoliv patří Divadlo loutek Ostrava k nejnavštěvovanějším loutkovým divadlům se stálou scénou v České republice, nevyšla o něm do dnešní doby jediná publikace. Právě tento fakt stál u zrodu této diplomové práce. Jaký byl vývoj Divadla loutek Ostrava? Jak divadlo funguje dnes? Co všechno může divákům nabídnout? Na tyto a další otázky se práce snaží odpovědět.

Práce je rozdělena do tří částí. První část seznamuje čtenáře s kulturou na Ostravsku a stručně přibližuje zdejší vývoj divadla. Krátce je zmíněna také historie českého loutkářství, přičemž největší důraz je kladen na vznik a vývoj profesionálních loutkových scén. V závěru první části pak dojde ke vzájemnému porovnání těchto scén dle určitých kritérií. Důležitým zdrojem informací pro účely této části práce jsou knihy *Počátky divadelního života v Ostravě* Emila Báče, *Dvě století českého loutkářství* Alice Dubské a další publikace, uvedené v seznamu literatury. Články starších čísel časopisů Československého loutkáře pak poslouží při popisu historického vývoje jednotlivých profesionálních loutkových divadel.

Celá druhá část se zaměřuje na Divadlo loutek Ostrava. Po historickém vývoji je pozornost soustředěna na budovu divadla a také na přístavbu, která je právě aktuální záležitostí. Následující kapitola vymezuje specifika fungování divadla v současnosti, a to jak po umělecké, tak po ekonomické stránce. V neposlední řadě jsou zmíněny festivaly a aktivity divadla. Jak již bylo řečeno, literatura zabývající se Divadlem loutek Ostrava neexistuje, proto je nutné čerpat pouze z článků Československého loutkáře, z ročenek divadla a především z informací poskytnutých zaměstnanci divadla.

V poslední části práce dojde ke komparaci Divadla loutek Ostrava s Divadlem Radost v Brně na základě marketingového mixu. Pro větší přehled kapitolu doplní grafy a tabulky. Srovnání dle marketingového mixu (výrobku, ceny, místa a komunikace) by mělo přinést důležité informace a ukázat, jak si obě srovnávaná divadla vedou. Pro komparaci bude použito čísel ze statistiky kultury *Nipos* z roku 2009 a 2008.

2. Kultura na Ostravsku

Ostrava je s více než 310 000 obyvateli třetím největším městem v České republice. Město je známo především svým těžkým průmyslem a v minulosti bylo označováno jako „ocelové srdce republiky“ či jako město „uhlí a železa“. Již několik let Ostrava usiluje o to, aby v očích turistů a obyvatel nebyla pouze tou známou „černou“ Ostravou, ale také městem, které nabídne široké spektrum kulturního či sportovního vyžití.

Důležitý faktor v oblasti kultury v Moravskoslezském kraji představují divadla na Ostravsku. V Ostravě existují čtyři stálá divadla. Mezi ně patří Národní divadlo moravskoslezské, které působí na dvou scénách - a to v Divadle Antonína Dvořáka a Divadle Jiřího Myrona, dále pak Divadelní společnost Petra Bezruče, Komorní scéna Aréna a Divadlo loutek Ostrava. Kromě stálých divadel nalezneme v Ostravě několik amatérských volných uměleckých sdružení. Za zmínku jistě stojí Bílé divadlo, zabývající se tzv. paradivadelními experimenty.

NDM je největším profesionálním divadlem v Moravskoslezském kraji a zároveň také nejnavštěvovanějším. Ročně zde shlédne představení přes 170 tisíc diváků z Ostravy a okolí. Divadlo disponuje čtyřmi uměleckými soubory: operním, činoherním, baletním a operetním. Na obou svých scénách ročně nabídne 16 až 19 premiér a odehraje přes pět set inscenací. Repertoár Divadla Antonína Dvořáka tvoří tradičně především opera a činohra. Komornější představení jsou k vidění ve zkušebně DAD. V Divadle Jiřího Myrona jsou nejčastěji uváděny operety, činohry a také balety. NDM je důležitým kulturním centrem Ostravy, které nabízí širokou škálu programové nabídky různých žánrů. Svou vysokou kvalitou a doprovodnými programy je otevřeno pro všechny zájmové skupiny bez rozdílu věku.

Divadelní společnost Petra Bezruče má v ostravském divadelnictví nezastupitelné místo. Z průměrného regionálního divadla se během let vyšvihlo mezi nejlepší divadla v republice. DSPB se zabývá pouze činohrou a ročně nabídne okolo pěti premiér. Čím se vyhraňuje oproti ostatním divadlům na Ostravsku? Především svou originální dramaturgií, která se zaměřuje na aktuální společenské problémy, které diváky zajímají i dráždí. Ročně divadlo navštíví okolo třiceti tisíc diváků, především středoškoláků a vysokoškoláků.

Komorní scéna Aréna je nejmladším a také nejmenším divadlem v Ostravě. Kromě činoherních představení nabízí divadlo komponované večery, koncerty, čtení básní či promítání filmů. Repertoár divadla ovlivňuje fakt, že se jedná o studiové divadlo. Ročně nastuduje Aréna pět premiér a zavítá do něj méně než 25 tisíc diváků.

Divadlo loutek Ostrava má velký význam pro Ostravu a celý Moravskoslezský kraj, protože je jediným profesionálním divadlem tohoto typu určeným výhradně dětem. Je druhým nejnavštěvovanějším divadlem v Ostravě a patří také k nejnavštěvovanějším profesionálním loutkovým divadlům v České republice. Jeho přínos tkví zejména ve výchově dětí a mládeže. Jelikož je DLO předmětem mé diplomové práce, budu se mu podrobněji věnovat v dalších kapitolách.

Další kulturní instituce zmíním jen okrajově. Vedle divadla se těší velké oblibě také film. S nástupem multikina Cinestar, které se nachází v obchodním centru Futurum, se ocitla menší kina v ohrožení. Některá dokonce zanikla. Ta, která přežila, jako kino Luna, kino Vesmír, Minikinokavárna nebo Art za svůj nepřerušovaný provoz vděčí zejména městu a věrným návštěvníkům.

Pestrou nabídku uměleckého vyžití nabízí rovněž několik galerií a muzeí. V Domě umění nalezneme historicky nejstarší Galerii výtvarného umění v Ostravě. Ta ve svých sbírkách uchovává díla takových umělců, jako byli Klimt, Rembrandt, Goya či Dürer. Kromě Domu umění nabízí své expozice návštěvníkům třicet sedm převážně soukromých galerií. Historii města pak připomínají výstavy v Ostravském muzeu. Hornické muzeum na Landeku a Národní kulturní památka Důl Michal mapují vývoj hornictví na Ostravsku. Kromě muzeí a galerií láká na poučné přednášky Hvězdárna a planetárium Johanna Palisy v Porubě. Mezinárodně uznávaná Janáčkova filharmonie pak potěší nejen milovníky hudby.

V neposlední řadě je také třeba zmínit kulturní akce a festivaly, které každoročně lákají desetitisíce návštěvníků. Na přelomu února a března se koná festival ostravských činoherních divadel s názvem OST-RA-VAR. Milovníci hudby se mohou v květnu těšit na mezinárodní festival vážné hudby – Janáčkův máj. V červenci se Ostrava na čtyři dny roztančí v barvách COLOURS OF OSTRAVA. Tento mezinárodní multižánrový hudební festival patří k největším událostem roku a uvidíme, zdali letošní jubilejní desátý ročník překoná počtem návštěvníků ty loňské. Jen pro zajímavost uvádím, že v roce 2010 dorazilo na tento festival

25 000 lidí. Ve stejném měsíci se na Slezkostravském hradě odehrávají Shakespearovské slavnosti. Pro dětské návštěvníky a nejen pro ně je v září připraven festival Spectaculo Interesse, mezinárodní loutkářský festival – bienále. O tomto festivalu se podrobněji zmíním později. Jedinečný festival duchovní hudby – Svatováclavský hudební festival - pravidelně začíná 28. září a končí za měsíc.

Dle mého názoru je potřeba také zmínit jeden důležitý projekt, kterého se Ostrava zúčastnila. Jedná se o Evropské město kultury 2015. Ostrava o tento titul usilovala společně s Plzní a Hradcem Králové; titul Evropské město kultury je totiž nejen možností, jak zviditelnit své kulturní bohatství, ale jsou s ním rovněž spojeny finanční prostředky na rozvoj kulturního zázemí. Bohužel 8. září 2010 Ostrava prohrála s Plzní ve velice těsném souboji o jeden hlas. V rámci projektu EMK 2015 vzniklo mnoho nových kulturních akcí a došlo k obnovení zchátralé scény Stará Aréna. Tento prostor se stal novým vizuálním, filmovým a divadelním centrem. Přestože se Ostrava nemůže pyšnit titulem EMK 2015, účast v soutěži přinesla cennou zkušenost a hlavně chuť organizátorů i samotných občanů rozvíjet kulturní potenciál města.

3 Stručné dějiny divadla na Ostravsku

3. 1 Počátky divadelního života

Divadelní život na Ostravsku se probouzel poměrně později, než tomu bylo v jiných městech. V letech, kdy Brno otevřelo své Městské divadlo (1732), do tehdy Moravské Ostravy teprve začaly pozvolna proudit první německé kočovné společnosti, které vystupovaly v sálech hostinců. Vystřídaly se zde německé společnosti Wenzela Fura, Michaela Prennera, Mathiase Einzingera či Johanna Karla Schwertbergera. Evžen Báče ve své studii *Počátky divadelního života v Ostravě (1851 – 1918)*¹ uvádí, že již v polovině 19. století byla v Moravské Ostravě sehrána první česká představení. Od šedesátých let 19. století už bylo hostování českých divadelních společností obvyklou záležitostí. Zavítaly zde mj. divadelní společnosti Elišky Zollnerové, Františka Pokorného, společnost Pavla Švandy ze Semčic či Františka Trnky. Koncem 19. století zájem ostravského publika o kočovné společnosti stagnoval.²

Již v 70. letech 19. století se vedly diskuze o potřebnosti postavit ve městě kulturní a společenské středisko, *jež by sloužilo také jako stánek Thalie pro Ostravu i její široké okolí.*³ Tento záměr, jehož iniciátorem byl ředitel rothschildovských dolů Albert Andrée, překazila hospodářská krize (1873) a následná recese. Na národní „svatostánek“ si Ostravané počkali až do roku 1892, kdy byla stavba Národního domu započata. V červnu roku 1894 byl Národní dům slavnostně otevřen hrou *Paní mincmistrová* Ladislava Stroupežnického a od té doby zde střídavě hrály různé divadelní společnosti. Ostravští Němci nezůstali dlouho pozadu a již v roce 1892 rozhodli o vybudování vlastní spolkové budovy, tzv. Německého domu. Budova byla slavnostně otevřena v říjnu roku 1895. Přestože v Ostravě na počátku 20. století koexistovala česká i německá scéna (obě působící v národních domech), chybělo zde skutečné divadlo. V roce 1902 byl založen divadelní stavební fond a o dva roky později rozhodl divadelní stavební výbor o stavbě nového městského divadla. Budova divadla byla postavena v novobarokním stylu architektem Alexandrem Grafem. Městské divadlo zahájilo

¹ BÁČE, E. *Počátky divadelního života v Ostravě (1851 – 1918)*. Ostrava, 1965, s. 219 – 232.

² GLOMBÍČKOVÁ, Š; ŠÚSTKOVÁ, H. *Ostravská divadla aneb umění Thalie v černém městě*. Ostrava : Repronis, 2009, s.6.

³ BÁČE, E. *Počátky divadelního života v Ostravě (1851 – 1918)*. Ostrava, 1965, s. 219 – 232.

první sezonu 1907/1908 premiérou Schillerovy hry *Vilém Tell*. Prvním ředitelem Městského divadla byl vídeňský herec a režisér Wilhelm Popp. MD disponovalo třemi soubory – činoherním, operetním a od sezony 1910/1911 také operním. Uváděla se především klasická německá dramata, současná dramata (Ibsen, Hauptmann aj.) a lidové hry (Anzengruber, Nestroy). Operetní soubor uváděl především díla Johanna Strausse, Heubergera, Fellerera ad. a operní pak Wagnerův repertoár. Do roku 1919 se v divadle hrálo výhradně německy.

První světová válka přerušila v roce 1914 provoz divadla v Moravské Ostravě stejně jako ve většině českých divadel. Jak národní domy, tak i Městské divadlo však zůstaly uzavřeny pouze první válečnou sezonu. Během hrůzných válečných let ale k poklesu návštěvnosti nedošlo. Naopak, divadlo se stávalo jednou z mála příležitostí, které dávaly alespoň na chvíli zapomenout na válečnou tragédii, bylo jedním z mála míst, kde se lidé mohli veřejně scházet, kde zejména v posledním roce války čerpali víru v její brzký konec a kde mohli veřejně manifestovat touhu po svobodě.⁴

3. 2 Divadlo na Ostravsku v letech 1918 - 1989

28. října 1918 skončila válka a vznikla samostatná Československá republika a s touto situací se změnily také mocenské poměry panující do té doby v Ostravě. Správa Městského divadla přešla do českých rukou. Bylo rozhodnuto, že z Národního domu poputuje česká scéna do Městského divadla, kde bude nadále působit pod názvem Národní divadlo moravsko – slezské a Národní dům bude využíván pouze ke společenským účelům. Novou éru českého divadla na Ostravsku otevřela 8. května 1919 Smetanova *Prodaná nevěsta*. Spolek Národního divadla moravsko - slezského ve snaze postavit toto divadlo od počátku na pevný provozní i umělecký základ povolal do čela divadla jako jeho prvního ředitele a šéfa činohry mladého, ambiciózního Václava Jiříkovského, s jehož působností je nerozlučně spjato i jméno prvního dramaturga – dr. Vojtěcha Martínka.⁵ V letech 1919- 1921 vedle sebe působily v Městském divadle česká (NDM) i německá scéna. „*Z důvodu nedostatečného divadelního zázemí a*

⁴ ŠTEFANIDES, J. *České divadlo v Moravské Ostravě 1908-1918*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, s.40

⁵ SÝKOROVÁ – PEKÁRKOVÁ, E. *60 let státního divadla v Ostravě*. Ostrava : Státní divadlo v Ostravě, 1978, s. 93.

*neutuchající česko- německé nevraživosti se tento stav stal dlouhodobě neudržitelným. V důsledku toho se německá scéna opět přestěhovala do Německého domu.*⁶

Rozkvět Národního divadla moravsko - slezského zastavila okupace Československa v roce 1939. NDM bylo nuceno uvolnit Městské divadlo německému souboru a přestěhovat se do opět do Národního domu. Repertoár byl podroben tvrdé cenzuře. S koncem války končí také éra německého divadelnictví na Ostravsku. Německý dům byl v důsledku bombardování Ostravy v roce 1945 poškozen a následně zlikvidován.

Od roku 1945 hraje soubor Národního divadla moravskoslezského v obou divadelních budovách – v Divadle Antonína Dvořáka (Městské divadlo, od roku 1945 Zemské divadlo, 1949 – 1990 Divadlo Zdeňka Nejedlého) a Divadle Jiřího Myrona (Národní dům, 1945 – 1954 Lidové divadlo) a provozuje balet, činohru, operu a operetu.

Po 2. světové válce existovalo v Ostravě pouze jediné české divadlo. Bylo tedy zřejmé, že město potřebuje novou divadelní scénu, a tak v prosinci roku 1945 zahájilo činnost Divadlo pro děti a mládež Kytice. Od počátku se Kytice lišila od „velkého“ divadla svým repertoárem, který orientovala zejména na mladé diváky. Kytice byla záhy po svém založení přejmenována na Divadlo mladých, v roce 1948 na Městské divadlo mladých a od roku 1957 pak nese název Divadlo Petra Bezruče. Soubor divadla tvořili převážně ochotníci, a to až do počátku 50. let 20. století; poté nastupují profesionální herci. V šedesátých letech bylo v centru Ostravy otevřeno Divadlo hudby, které uvádělo také divadelní představení amatérského souboru Waterloo. V roce 1953 zahajuje činnost jediné profesionální loutkové divadlo v Moravskoslezském kraji – Krajské divadlo loutek. Tato událost představuje důležitým mezník v ostravském divadelnictví. Nejmladší publikum, do té doby ochuzené o repertoár „šitý na míru“, dostává konečně své vytoužené divadlo.

3. 3 Divadlo od roku 1989 do současnosti

Krátce po sametové revoluci vyhláší ostravská divadla stávkou na podporu studentských požadavků. Soubory se tak aktivně zapojily do revolučních událostí navzdory

⁶GLOMBÍČKOVÁ, Š; ŠŮSTKOVÁ, H. *Ostravská divadla aneb umění Thalie v černém městě*. Ostrava : Repronis, 2009, s.18.

nesouhlasu ze strany zřizovatele (Krajského národního výboru v Ostravě) a stranických orgánů. Ostravská divadla zahajují opět pravidelný provoz v prosinci téhož roku. V mezičase pracují soubory na nových dramaturgických záměrech a připravují se organizační a personální změny. Dramatické revoluční události a zhroutilí dosavadní struktury vazeb mezi hledištěm a jevištěm se také v Ostravě okamžitě projevíly nástupem vleklé divadelní krize.⁷ Hlavním úkolem vedení divadel teď bylo přilákat ostravské publikum, které se vzpamatovalo z historických událostí. První porevoluční sezony byly značně krizové. Publikum nelákaly jindy tak hojně navštěvované tituly zakázaných dramatiků ani klasické inscenace.

Počínaje sezonou 1991-1992 nastává změna a divadla se začínají zaplňovat do posledního místa. Z Divadla hudby vzniká v roce 1994 Komorní scéna Aréna, která disponuje vlastním souborem. Ředitelkou divadla se stává Renáta Huserová, která ve své funkci působí dodnes. V roce 1995 se Státní divadlo Ostrava vrací ke svému historickému názvu Národní divadlo moravskoslezské. V roce 2010 je do funkce ředitele NDM dosazen Jiří Nekvasil. Z malého regionálního Divadla Petra Bezruče se stalo oblíbené divadlo mladých, které se zaměřuje především na aktuální témata. Své originální inscenace uvádí nejen na hlavním jevišti, ale také v komorním prostoru zvaném Márnice. Ředitelem Divadla Petra Bezruče je Jiří Krejčí. Všechna ostravská divadla již 14 let každoročně pořádají festival ostravských činoherních divadel s názvem OST-RA-VAR. V současné době je město Ostrava zřizovatelem všech divadel na Ostravsku.

⁷ *Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919-1999*. Ostrava, 1999, s. 144.

4 Stručná historie českého loutkářství

4. 1 Počátky českého loutkového divadla

Většina historiků rozděluje dějiny českého loutkového divadla do tří základních vývojových etap. Tu první tvoří období činnosti tradičních lidových loutkářů, či přesněji kočovných marionetářů. Druhou etapu vymezuje amatérské loutkářské hnutí první poloviny 20. století. Třetí etapa u nás začíná konstituováním sítě statutárních profesionálních loutkových divadel zakládaných po roce 1948, a přes výrazný vývoj a vnitřní diferenciaci pokračuje do dnešních dní.⁸ První dvě etapy budou zmíněny pouze okrajově. Důraz bude kladen především na etapu třetí – tj. zakládání profesionálních loutkových divadel.

Loutkové divadlo má v Českých zemích mnohem větší tradici než v Evropě. První zmínky o českém loutkářství bychom mohli dle historiků nalézt v druhé polovině 18. století. Nelze vyloučit, že se loutky a loutkové divadlo objevily v českých zemích už mnohem dříve, avšak kvůli nedostatku historických pramenů o tom můžeme pouze spekulovat. Pro České země byla typická zejména činnost kočovných lidových loutkářů v první polovině 19. století. Byla to vlastně téměř jediná forma divadla hraného v českém jazyce, která se v tomto období udržovala na českém venkově. (Oficiální městská kultura byla v habsburské monarchii provozována pouze v jazyce německém.) Sami loutkáři většinou pocházeli z nižších sociálních vrstev, tudíž jim venkovské prostředí bylo velmi blízké. Téměř výhradně se hrálo v hostincích, na tržišti či návsi. Tato typicky lidová zábava spjatá s venkovským prostředím představuje fenomén naší kultury a hovoříme o něm jako o lidovém loutkovém divadle.

4. 2. Loutkové divadlo od národního obrození po 1. pol. 20. století

V době národního obrození došlo k nevídanému rozvoji česky hrajících loutkářů. Již v prvních fázích procesu „národního vzkříšení“ se divadlo stalo důležitým nositelem kulturní vyspělosti a šířitelem upadajícího českého jazyka. Loutkářství se stalo živností velkých rozvětvených rodů, které si předávaly zkušenosti z generace na generaci. K takové rodině patřili mimo jiné i Kopečtí. Pozoruhodný vývoj prodělalo loutkové divadlo v našich zemích

⁸ DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství*. Praha: Akademie múzických umění, 2004, s. 11.

po dovršení národního obrození v průběhu druhé poloviny 19. století, kdy se plně rozvinulo národní písemnictví, výtvarná umění, hudba i divadlo. V této době loutky postupně ztrácely svůj význam jako svébytná forma lidového divadla, zaměřovaly se stále více na dětské publikum a staly se jednou z nejoblíbenějších forem dětské zábavy.⁹

V druhé polovině 19. století se staly oblíbenou formou loutkového divadla tzv. jesle. Tato forma původem vycházela z vánočních betlémských her, ale postupem času do ní pronikla i světská témata. Hry se uváděly v době od adventu do Velikonoc, a to ve větších městech, zejména v Praze. Jesle provozovali hlavně řemeslníci a drobní živnostníci ve svých dílnách, krámech, ale i bytech. Koncem 80. let představení divadla v jeslích postupně zanikla a nahradila je rodinná loutková divadla.

Rodinným loutkovým divadlem je označována část českého ochotnického loutkového divadla první poloviny 20. století, která představuje mohutné hnutí v široké veřejnosti, existenci a neskonalou oblibu profesionálně i amatérsky vyráběných stolních loutkových divadel, loutek, dekorací, rekvizit atd., jejich popularizaci, rozšíření a hojné užívání v domácnostech.¹⁰ Rodinnému loutkovému divadlu se věnovali i umělci jako Mikoláš Aleš, Adolf Kašpar, Karel Štapfer či rodina Mánesů.

Na počátku 20. století vznikají první amatérské loutkové soubory, z nichž nejpočetnější byla loutková divadla sokolská. Masový zájem o amatérské loutkářství se snažil podchytit Český svaz přátel loutkového divadla (založen v roce 1911) a jeho nejagilnější člen Jindřich Veselý, který svou organizační a publikační činností, zejména vydáváním časopisů *Český loutkář* (1912-13) a *Loutkář* (1917-39), účinně podněcoval loutkářské aktivity.¹¹

České loutkářství prožívalo zlatý věk po vzniku Československé republiky. Na našem území v té době působilo přes tři tisíce souborů, které kladly důraz na výchovu dětí a mládeže a na vysokou uměleckou kvalitu. Mezi ně patřilo Loutkové divadlo Umělecké výchovy (1914 – 54) vedené O. Bubeníčkem a V. Skálou nebo Loutkové divadlo Feriálních osad v Plzni (1914 – 1937), kde od roku 1917 působil Josef Skupa. Počínaje Josefem Skupou začíná éra profesionálního loutkového divadla.

⁹ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949 – 1969*. Praha: Divadelní ústav, 1973, s.10.

¹⁰ BLECHA, Jaroslav. *Okno do českého loutkářství*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 16.

¹¹ Historie českého loutkářství. [online] 2011 [cit. 9. 2. 2011]. Dostupné z <http://www.divadlo.cz/unima/czhistorie.asp>.

5. Éra zakládání profesionálních loutkových divadel

Zakládání profesionálních loutkových divadel po roce 1949 patří k důležitým vývojovým mezníkům v historii našeho loutkářství. V následujících řádcích je potřeba zmínit, jaké klíčové faktory hrály roli při zakládání profesionálních loutkových scén.

Když se po osvobození v roce 1945 začaly rýsovat nové perspektivy kulturního rozvoje i nové cesty pro loutkové divadlo, ujal se iniciativy zejména Dr. Jan Malík a spolu s některými dalšími loutkáři propagoval a prosazoval myšlenku založení profesionálních loutkových divadel. *„Půda byla částečně připravena prof. Josefem Skupou, který měl od roku 1930 vlastní profesionální loutkové divadlo, po válce obnovené v Praze v družstevním hospodářském základě; zřejmě hlavně jeho zásluhou a vlivem pověsti jeho proslulých loutkových postav Spejbla a Hurvínka se mnohé změnilo v obecném i oficiálním názoru na loutkové divadlo a jeho společenský význam.“*¹² Teprve po roce 1945 došla česká společnost k názoru, že i loutkové divadlo je držitelem nutných a nezastupitelných hodnot, a proto je potřeba neponechat jeho existenci pouze soukromému snažení, ale statutárně ji zajistit zřizováním z veřejných prostředků.¹³

Druhou důležitou okolností byl fakt, že v březnu roku 1948 vychází Divadelní zákon, který podnítil rozsáhlé zakládání profesionálních loutkových scén, na druhou stranu však zlikvidoval dosud běžné živnosti loutkářů. *„Přijetím divadelního zákona, na jehož znění se podíleli i loutkáři Jiří Lorman, Jan Malík a R. Kučera, byly zrovnoprávněním loutkového divadla s ostatními divadelními druhy vytvořeny legislativní podmínky pro jeho další rozvoj, zejména pro jeho přechod na profesionální bázi, která mohla překonat již omezující podmínky amatérské praxe.“*¹⁴

V roce 1949 byla vyhlášena tzv. „loutkářská pětiletka“. Návrh pětiletého plánu rozvoje československého loutkářství podali na konferenci České a slovenské divadelní rady a České a slovenské propagační komise v lednu roku 1949 Jan Malík a Jiří Lorman, jako mluvčí Loutkářského soustředění. Klíčovými body předloženého pětiletého plánu byly zejména problémy související s profesionalizací loutkových divadel.

¹² BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949-1969*. Praha: Divadelní ústav, 1973, s. 10.

¹³ Financování divadla [online] 2011 [cit. 15.3.2011] Dostupné z: <http://www.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=1381> >

¹⁴ DUBSKÁ, Alice. *Na počátku cesty. Československý loutkář*. 1989, roč. 39, s. 7-11.

Delší organizační přípravy byly v roce 1949 završeny založením Ústředního loutkového divadla v Praze. To bylo od počátku koncipováno jako organizační a hospodářské centrum pro celou síť československých loutkových divadel. Jako pobočky Ústředního loutkového divadla byly tímto způsobem ustanoveny profesionální loutkářské soubory v Brně, Liberci, Českých Budějovicích a v Kladně; další divadla vznikla už jako samostatné organizační celky.¹⁵

V neposlední řadě byl důležitým faktorem při utváření profesionálních loutkových scén zájezd moskevského Ústředního divadla loutek do Československa v letech 1948-1949. Divadlo vedené národním umělcem SSSR S. V. Obrazcovem se stalo pro naše loutkáře velikou inspirací. Dle moskevského modelu divadla převzali nejen techniku (nahrazení tradičních českých závěsných loutek javajkami), ale postupně i repertoár.

Začátky profesionálních loutkových divadel byly značně ovlivněny amatérskou tradicí, především proto, že vedoucí osobnosti i samotní členové souborů byli bývalí amatéři. Tato skutečnost hrála roli při organizaci práce, kdy všichni členové měli na starosti veškerý chod divadla. Velmi brzo však vyvstala potřeba profesionalizace práce, postupně se vytvářely jevištní, technické a umělecké soubory, které se specializovaly pouze na svou činnost.

V současné době existuje v České republice 10 statutárních loutkových divadel se stálou scénou. Je třeba zmínit také amatérské loutkové divadlo, které hrálo důležitou roli v dějinách českého loutkářství. Dnes funguje na dvě stě registrovaných amatérských souborů, z nichž nejznámější je Umělecká scéna Říše loutek v Praze. Další kapitoly krátce přibližují činnost jednotlivých divadel se stálou scénou.

5. 1 Divadlo Spejbla a Hurvínka, Praha

V roce 1930, na základě udělení licence, zakládá Josef Skupa profesionální loutkářský soubor vytvořený z bývalých členů plzeňského Loutkového divadla Feriálních osad. Soubor se poprvé představil dětem v srpnu téhož roku v Nýřanech hrami *Veselé příhody loutek* a *Co loutky dovedou*. Plzeňské loutkové divadlo se soustředilo především na zájezdová představení a hostování v Praze. „*Poetika PLD vycházela z principů, které Skupa rozvinul na scéně*

¹⁵ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949-1969*. Praha: Divadelní ústav, 1973, s. 11

*Feriálek. Jejím hlavním prostředkem zůstávala groteskní konfrontace životních postojů loutkových protagonistů Spejbla a Hurvínka, jež se odehrávala v několika vzájemně propojených významových rovinách (v dialogích, ve výtvarné podobě loutek i v loutkářské interpretaci).*¹⁶ Typické postavy Spejbla s Hurvínkem vznikly v dílně Karla Noska v letech 1920 a 1926. K těmto populárním loutkám přibyla v roce 1930 Hurvínkova kamarádka Mánička a Spejblův pes Žeryk. V druhé polovině třicátých let se v tvorbě Josefa Skupy odráží rozbouřená politická situace v Evropě. Vznikají alegorické hry ovlivněné společenskými tématy, jako *Jdeme do sebe* (1937) nebo *Dnes a denně zázraky* (1942). Kvůli této činnosti byl v roce 1944 Josef Skupa zatčen gestapem, uvězněn a divadlo se následně uzavřelo.

Po válce, v roce 1945, se stěhuje PLD do Prahy, kde nalézá působiště v Hasičském domě v Římské ulici na Vinohradech. 17. července 1945 bylo v Praze zřízeno divadelní družstvo Divadla Spejbla a Hurvínka, které pod vedením Josefa Skupy zahájilo činnost v říjnu 1945 jako vůbec první scéna organizovaná na nových družstevních základech.¹⁷ V roce 1951 však družstvo zaniká a divadlo je zestátněno.

Do souboru složeného z výtečných Skupových spolupracovníků (V. Šebesta, J. Vavřík-Rýz, F. Flajšhanz aj.) přišli nově příchozí B. Weleková a zejména M. Kirschner, který se stal posléze Skupovým následníkem. DS+H pokračovalo v tradici Plzeňského loutkového divadla a jeho veškerý umělecký program vytvářela originální dvojice hašteřivého Hurvínka se Spejblem. Dramaturgie prvních let se ocitla v krizi. Skupa hledal možnosti, jak reagovat skze loutkářství na poválečnou situaci, a zároveň čelil tlaku ze strany levice a komunistů. Na tuto situaci reagoval repertoárovou retrospektivou. Od roku 1947 DS+H podniká několik úspěšných zájezdů do zahraničí (např. Anglie 1948 a 1955, SSSR 1949, Francie 1955). Janovského groteskní hra *Spejbl na Venuši* (r: J. Dvořák, 1956) byla poslední inscenací, ve které exceloval Josef Skupa.

Po Skupově smrti (1957) se hlavním loutkohercem a hlasovým interpretátorem stává Miloš Kirschner, který již za Skupova života příležitostně alternoval. V roce 1957 zakládají členové souboru experimentální skupinu Salamandr, která prozkoumávala nové inscenační techniky. Pokusy Salamandru se nejvíce projevíly v inscenacích *Cirkus v divadle* a *Velegrandteátr Spejbl* (obě 1959). Od roku 1966 je ředitelem DH+S M. Kirschner a

¹⁶ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha : Divadelní ústav, 2000, s. 392.

¹⁷ DUBSKÁ, Alice. *Na počátku cesty. Československý loutkář*. 1989, roč. 39, s. 7-11.

významně se podílí na proměně charakterových rysů loutek. „*U Spejbla potlačil rysy podmíněné dobou vzniku (omezenost, měšťácký konzervatismus) a zmírnil konfliktní napětí mezi ním a Hurvínkem.*“¹⁸ Proměnou prošla také Mánička, B. Welekovou nahradila v hlasové interpretaci H. Štáchová. Od roku 1971 přibývá k hlavním postavám Paní Kateřina (také bábinka), která má být laskavým protějškem Spejbla. Díky výtečným jazykovým dovednostem M. Kirschnera podniká soubor mnoho zájezdů do zahraničí (v současné době navštívilo divadlo 33 zemí a odehrálo své hry v osmnácti jazycích). Od 80. let začíná Kirschnera alternovat M. Klásek a po Kirschnerově smrti pak přebírá jeho postavy definitivně. V roce 1994 se DS+H stěhuje z Římské ulice do prostorů bývalého kina Svornosti v Dejvické ulici v Praze 6, kde působí dodnes. Od roku 1996 je ředitelkou divadla herečka a dramaturgyně Helena Štáchová. Ať už to byla tvorba v období normalizace (Kirschner, Straka: *Past na Hurvínka*, 1971) či otázky dospívání mládeže (Šimek, Fousek: *Hurvínkova diskotéka*, 1979), vždy dokázala dramaturgie DS+H reagovat na společenskou situaci či aktuální témata.

*„Během sedmdesátileté činnosti D S+H se v jeho dramaturgii vytvořily dvě základní linie. Vedle ucelených komedií a dramatických příběhů z nejrůznějších prostředí uvádí divadlo pro děti i dospělé pásma vizuálních grotesek, sólových výstupů, jakož i hudebních čísel, proložených předscénovými dialogy a scénickými výstupy Spejbla a Hurvínka. Tato pásma jsou určena především pro zájezdy do zahraničí. V podstatě se jedná o působivé přehlídky loutkářské dovednosti, osobitého mistrovství v ovládnutí závěsných loutek – marionet, které jsou tradičním výrazovým prostředkem divadla.“*¹⁹

5. 2 Divadlo Minor, Praha

Samotné Ústřední loutkové divadlo (ÚLD) by si zasloužilo samostatnou studii, neboť právě zde vznikl model profesionálního loutkového divadla, který se stal inspirací pro všechny soubory. Tato kapitola však přibližuje pouze ty nejzásadnější mezníky v historii ÚLD.

¹⁸ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha : Divadelní ústav, 2000, s.140.

¹⁹ Dvě linie repertoáru. [online] 2011 [cit. 10.3.2011] Dostupné z < <http://www.spejbl-hurvinek.cz/cz/hist.html> >

ÚLD zahájilo svou činnost v srpnu roku 1949 na základě usnesení, které vzešlo z výše zmíněné Bratislavské konference v lednu roku 1949.

Závěrečné usnesení v bodě 16 říká :

„Usnášíme, aby od 1. srpna 1949 bylo založeno a mohlo začít pracovat Ústřední loutkové divadlo v zásadě podle návrhů, které byly podány na této konferenci, a pověřujeme dr. Malíka a dr. Lormanu zpracováním přesného návrhu tak, aby tento návrh byl rozeslán koncem února všem členům divadelních orgánů. Neboť je uváženo, aby Ústřední loutkové divadlo bylo v Praze pro oblast českých zemí a v Bratislavě pro oblast Slovenska a aby tato divadla se stala ohniskem, na něž bude napojeno veškeré loutkové divadelnictví obou oblastí.“²⁰

Zasloužilý umělec Jan Malík, který spolu s Dr. Lormanem a dalšími spolupracovníky připravoval založení divadla, chápal pojem „ústřední loutkové divadlo“ jen jako funkční určení, kdežto vlastní jméno divadla mělo být „Pražská umělecká loutková scéna“ (zkratka PULS). Tím chtěl Dr. Malík symbolicky navázat na činnost své amatérské loutkářské skupiny, která pod tímto jménem během nacistické okupace a i jistou dobu po osvobození hrála umělecky progresivní repertoár.²¹ Soubor divadla byl vytvořen z amatérských loutkářů (mj. J. Beránek, M. Šeflová, M. Hajský, J.Štašek ad.) a bývalých členů skupiny PULS, které doplnila bývalá členka plzeňského loutkového divadla prof. Skupy – A. Kreuzmannová.. ÚLD působilo v někdejším Divadle mladých pionýrů na Gorkého náměstí.

Malík kladl obrovský důraz na dramaturgii a chtěl docílit, aby loutkové divadlo bylo na stejné úrovni s ostatními divadelními druhy. Již v prvním premiérovém představení pohádky A. Jiráka *Pan Johanes* (26. 2. 1950) se objevily hůlkové loutky, typické pro moskevské loutkové divadlo. Ačkoliv bylo u nás používání hůlkových loutek nezvyklým jevem, velmi rychle si po vzoru ÚDL našly cestu do ostatních loutkových divadel.

Dramaturgie divadla se v prvních letech výrazně zaměřuje na sovětské loutkové divadlo a po jeho vzoru uvádí některé inscenace (Preobraženskij, *Obrazcov : O velkém Ivanovi*, 1950; Matvějek : *Kouzelná galoše*, 1951 ad.). Malík také jako první u nás zavádí spodové loutky - tzv. javajky. Ty se nedlouho poté prosazují u dalších profesionálních

²⁰ ČESAL, Miroslav. Dvacet let scény zakladatelské. *Československý loutkář*. 1970, roč. 20, s. 102-107.

²¹ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949-1969*. Praha: Divadelní ústav, 1973, s. 65.

loutkových divadel v Československu. Záslouhou nově příchozího dramaturga Dr. E. Kolára (od r.1958) se vedle sovětských her také postupně objevují hry současných českých autorů (např. Josefa Kainara – *Zlatovláska*), které s oblibou uvádí většina československých loutkových divadel. ÚLD se vyznačovalo iluzivností, reprezentativností a snahou o vytvoření maximálního jevištního realismu. Z 25 premiér tohoto desetiletí plných 17 režíroval Dr. J. Malík a s výjimkou Matvějekova *Krtka Šeredy* (1957) šlo vždy o inscenace klíčové.²²

Od šedesátých let se začíná uplatňovat poetičtější a více stylizující charakter. V této době dochází také ke generační obměně a do divadla přicházejí nové tvůrčí osobnosti jako režisér J. Halík či herci E. Fillipi, M. Glagarová, J. Davídek ad. Od roku 1960 vlastní ÚLD novou pobočnou scénu Sluníčko v Dětském domě na Příkopech. Z tohoto období vyniká zejména Malíkova hra *Míček Flíček* (J. Halík, 1964), která se udržela v repertoáru až do roku 1969. V letech 1970-1975 je činnost divadla pozastavena v důsledku přestavby hlavní scény. Soubor se na čas stěhuje do Sluníčka, kde hraje především pro předškolní děti.

Výraznou proměnu programové koncepce prodělalo ÚLD za ředitele T. Engela (1984-1990) a dramaturga P. Pavlovského (1984-1989). Ke spolupráci bylo přizváno mnoho hereckých osobností (V.Koubek, J.Pěkná, J. Altmanová aj.), režisérů (P.Vašíček, L.Richter aj.) a mísily se nejrůznější žánry a styly. Zvláštním experimentem bylo nastudování několika her v jiném inscenačním řešení různých scén – brněnské Radosti (Hrubín, Vašíček: *Špalíček*, 1985), libereckého Naivního divadla (Hanzlíková: *Čert, Káča a beránkové*, 1988) a hradeckého Draku.²³ Divadlo kladlo důraz zejména na pojetí herectví - propojení herectví a loutek. Oproti DS+H nepodnikalo ÚLD zdaleka tolik zájezdů do zahraničí, a to zejména proto, že svůj význam vidělo ve zprostředkování umělecké tvorby domácím divákům, především dětem.

Od roku 1991 změnilo ÚLD název na Divadlo Minor. V roce 1999 je budova divadla v rámci rekonstrukce Slovanského domu zbořena a soubor se na nějaký čas stěhuje do divadla Komédie. Divadlo Minor působí od roku 2001 v prostorách bývalého kina Skaut na Vodičkově ul., které byly upraveny právě pro potřeby loutkového divadla. Téhož roku začalo divadlo spolupracovat s Katedrou alternativního a loutkového divadla DAMU. V současné

²² VAŠÍČEK, Pavel. *Od Ústředního divadla k Minoru I. (1950-1970)*. *Loutkář*. 1995, roč. 45, s.152.

²³ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha : Divadelní ústav, 2000, s. 297.

době Minor nabízí široké spektrum umělecké tvorby od klasických loutkových her, přes inscenace s maskami až po stínové divadlo. Veškeré inscenace doprovází živá kapela a originální výtvarné zpracování. Současným ředitelem divadla je Zdeněk Pecháček.

5. 3 Naivní divadlo, Liberec

V roce 1949 zahajuje činnost Ústřední loutkové divadlo - pobočka Liberec. Děje se tak na popud Jana Malíka, jehož záměrem byla profesionalizace amatérského loutkového souboru. Začátky pod vedením J. Filipiho byly silně ovlivněny právě Malíkovou tvorbou a programem. Od začátku roku 1951 se provozovatelem divadla stal KNV, avšak umělecky byla scéna stále závislá na programu pražského ÚLD, a to jak v dramaturgii (Preobraženskij, Obrazcov: *Velký Ivan*; Kainar: *Zlatovláska*), tak v inscenačním stylu zdůrazňujícím literární složku a iluzivní pojetí scény.²⁴ Naivní divadlo mělo zájezdový charakter.

V šedesátých letech přichází do divadla herec, výtvarník a režisér Jan Schmid, a to společně s absolventy loutkářské katedry DAMU. Jejich tvorba se zaměřuje na nejmladší diváky z mateřských škol a inscenace přestávají být popisné. Veliký prostor je dán fantazii, hravosti, spontánnosti a uplatňuje se práce v týmu. K nejúspěšnějším inscenacím této doby patří *Poklad baby Mračnice* (L. Dvorský, 1963) a *Taškáři* (O. Augusta, 1968). V roce 1963 zakládá J. Schmid společně s dalšími členy souboru Studio Ypsilon, které v rámci Naivního divadla působí do roku 1978, poté se stěhuje do Prahy. Zde spolu s hercem a hudebníkem Karlem Novákem vytváří originální kabaretní pořady pro dospělé. Od roku 1968 hraje divadlo pod názvem Naivní divadlo. „Z dřívější praxe hraní v mateřských školách a poetiky inscenací 70. let režiséra Pavla Poláka a výtvarníka Pavla Kalfuse se zformovala tradice tzv. mateřinkových představení, jejichž ohlas podnítil vznik libereckého festivalu *Mateřinka* v roce 1972“.²⁵ Výrazným prvkem mateřinkových představení se stal kontakt a komunikace s dětským divákem (Peřinová: *Branka zamčená na knoflík*, 1977; Vodňanský: *Šla barvička na procházku*, 1978 ad.). Tato forma mateřinkových inscenací se stala záhy velice oblíbenou i v ostatních loutkových divadlech.

²⁴ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 315.

²⁵ BLECHA, Jaroslav. *Okno do českého loutkářství*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 54.

V sedmdesátých letech se uplatňuje repertoárová linie zaměřená na dospělé diváky, s níž souvisí zejména tvorba režisérky M. Schartové. Výraznou osobností divadla se vedle Schmida, Augusty a Poláka stala dramaturgyně I. Peřinová, z jejíž původní autorské tvorby divadlo čerpá dodnes. Naivní divadlo nemá stálého režiséra, ale spolupracuje s externími zkušenými i začínajícími tvůrci. Ředitelem je od počátku devadesátých let Stanislav Doubrava a zřizovatelem se stalo město Liberec.

5. 4 Malé divadlo, České Budějovice

Divadlo vzniklo profesionalizací amatérského souboru Loutková scéna města Českých Budějovic v roce 1949. Stejně jako Naivní divadlo Liberec bylo i toto divadlo jednou z poboček ÚLD v Praze. Nezávislým se však stává již v sezoně 1950/51. Zakládající osobností byl dramaturg a režisér J. Becker. Od počátku mělo divadlo zájezdový charakter. První sezony se nesly v amatérském duchu, režie i dramaturgie značně zaostávala za ostatními profesionálními loutkovými divadly a nedostatečně zvládnuté inscenace nedosahovaly zdaleka takových kvalit.

Zlepšení přichází s novým ředitelem I. Pilným (od roku 1960), který angažuje nové tvůrčí umělce, jako např. režisérku V. Švancarovou. Za jejího krátkého působení vznikla řada úspěšných inscenací - *Není nad Ferdu* (Kaláb, 1959) či *Šlamastyky s měsícem* (Aškenázy, 1961). Na Švancarovou navázal v roce 1962 režisér L. Dvořák, který společně s omlazeným souborem vytvořil několik žertovných pohádek pro nejmenší (Macourek: *Jedničky má papoušek*, 1962; Janusyewska: *Tygríček*, 1965) ad. Divadlo se postupně prosazuje mezi konkurencí a stává se stále vyhledávanějším. Charakteristickým znakem repertoáru divadla jsou prvky revuální a kabaretní, časté používání techniky černého divadla a úsilí o přízeň dospělého publika nebo dospívající mládeže. Své nové poslání formuje divadlo zejména po získání nového divadelního sálu adaptovaného z bývalého biografu v roce 1965.²⁶ Od tohoto roku také nese název Malé divadlo

Od sedmdesátých let se soubor v čele s ředitelem Jaromírem Sypalem opět zaměřuje na loutkové hry pro nejmenší diváky. Od roku 1972 se MD stalo spoluorganizátorem Mateřinky, národní přehlídky tvorby profesionálních loutkových divadel pro nejmenší diváky.

²⁶ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949-1969*. Praha: Divadelní ústav, 1973, s. 46.

Byl to první festival takového zaměření. Přehlídka se ve dvouletých intervalech střídavě konala v Liberci a Českých Budějovicích (od roku 1991 pouze v Liberci).

Důležitou roli v dějinách MD hráli hostující režiséři J. Středa (Kipping, Středa: *Mauglí*, 1973), M. Tomášek (Romanovský: *Princezna Majdalenka*, 1975), Z. Micka (Středa: *Pták Ohnivák a liška Ryška*, 1980) a hlavně J. Kačer (Kainar: *Zlatovláska*, 1977). Jejich tvorba výrazně převyšovala úroveň zdejší produkce.

V 80. letech se Malé divadlo dostalo do existenčních potíží a v roce 1990 bylo nuceno ukončit svou činnost. V následujících letech hraje soubor pod názvem Divadlo M a vedením je pověřen V. Martinec. V tomto období (1990-1993) funguje divadlo na principu studiového divadla. Od sezony 1993/94 soubor hraje opět pod názvem Malé divadlo a repertoárově se zaměřuje na dvě hlavní linie – loutkové hry pro nejmenší a činohru určenou dospělým divákům. Od roku 2004 je Malé divadlo (soubor loutkohry) v čele s uměleckým šéfem Zdeňkem Jecelínem jedním ze čtyř souborů Jihočeského divadla.

5. 5 Divadlo Lampion, Kladno

Ústřední loutkové divadlo – pobočka Kladno vzniklo roku 1949 stejně jako českobudějovická či liberecká scéna profesionalizací kladenského amatérského souboru. Centralizace, kdy je i toto divadlo jednou z poboček ÚLD v Praze, se ani tady neosvědčuje, bohužel však v roce 1951 nedochází k osamostatnění loutkového divadla, pouze k jeho odtržení od ÚLD a připojení k Městskému oblastnímu divadlu na Kladně.²⁷ Tato spolupráce trvala až do roku 1961, kdy se loutková scéna konečně osamostatnila.

Kladenské divadlo se v počátcích své činnosti potýkalo s velkými problémy. Malý soubor pod vedením L. Mičánka nedokázal zformovat profil divadla, a to zejména vinou rozsáhlé zájezdové činnosti a amatérského stylu práce. Svou první premiéru odehrál soubor v lednu roku 1950 hříčkami pro nejmenší *Tonda čaruje* (K. Horák) a *Zlatý motýl* (Z. Podhorský). Jak již bylo zmíněno, o rok později je soubor loutkohry přičleněn ke kladenské činohře a získává pro své potřeby nové prostory v bývalém hostinci „Živnodům“. Z tehdejší spolupráce činohry a loutkového souboru vzešlo několik inscenací, z nichž nejnáročnější byla hra *Velký Ivan* (S. Preobraženskij, S. Obrazcov), která však u diváků propadla. V roce 1953 je do čela loutkového souboru jmenován dlouholetý společník J. Skupy J. Vavřík – Rýz,

²⁷ Iam.Čtvrtstoletí kladenských. *Československý loutkář*. 1975, roč. 25, s. 30.

jehož přínos tkví zejména v uvádění loutkových estrád. Za jeho působení také výrazně posílila výtvarná složka inscenací. Po deset let existence kladenského loutkového divadla se jeho soubor ustavičně potýkal s nepříznivými provozními podmínkami. Deset členů souboru konalo veškerou často velmi náročnou práci, tudíž umělecká činnost nemohla dosáhnout kýženého výsledku. Z těchto těžkých podmínek pochopitelně vyplývá i značná fluktuace, která se zvláště výrazně projevila koncem sezony 1959-1960, kdy odešla téměř polovina souboru.²⁸

V 50. letech dochází k osamostatnění souboru a k následnému výraznému rozkvětu činnosti díky novému tvůrčímu týmu režiséra V. Charváta, který zde přešel z činohry. Charvát kladl především důraz na práci v týmu a loutkoherectví. Společně s ním určovali profil divadla režisérka Markéta Schartová, výtvarník Lubor Friedrich a především autor her Milan Pavlík, kterého kladenské loutkové divadlo „objevilo“. Pavlík se stal významnou osobností nejen tohoto divadla, ale celého československého loutkářství. K nejúspěšnějším inscenacím těchto let patří Maeterlinckova *Smrt Tintagilova* (1969), určená dospělým divákům.

Během let se na rozvoji umělecké úrovně podíleli zejména hostující režiséři Karel Makonj, Zdeněk Miczko, ale i Jiří Středa a Miroslav Vildman. Od roku 1990 divadlo hraje pod názvem Středočeské kulturní centrum pro děti a mládež Lampion. V roce 2006 je divadlo opět sloučeno se Středočeským divadlem v Kladně, nadále však disponuje vlastním souborem i budovou. Uměleckou šéfkou divadla Lampion je Zita Morávková.

5. 6 Divadlo Alfa, Plzeň

Město Plzeň má neobyčejnou loutkářskou tradici. Působil zde lidový loutkář Karel Novák a roku 1917 zde zahajuje činnost Skupovo Loutkové divadlo Feriálních osad ze kterého v roce 1930 vzešlo první profesionální loutkové divadlo v Československu – Plzeňské loutkové divadlo prof. Skupy. Přestože Dr. Jindřich Veselý nazval v polovině 20. let Plzeň „Mekkou“ loutkářských amatérů, dočkalo se toto město profesionálního loutkového divadla až v roce 1963. Tedy dlouho poté, co Československo zasáhla vlna zakládání profesionálních loutkových divadel v sezoně 1949/50. Plzeňské divadlo vzniklo spojením Západočeského loutkového divadla s částí kabaretního souboru divadla Alfa v Plzni.

²⁸ MARKOVÁ, M. 10 let kladenské scény. *Československý loutkář*. 1960, roč. 10, s. 229.

Západočeské loutkové divadlo působilo pod vedením J. Eichelmana od roku 1951 v Karlových Varech, posléze se však stěhuje do Mariánských Lázní, kde nalézá lepší podmínky pro uměleckou tvorbu. Soubor však nedisponoval vlastním sálem, proto byl odkázán pouze na zájezdovou činnost. Od roku 1953 se stává ředitelem loutkář Bedřich Svatoň a divadlo se opět vrací do Karlových Varů, kde získává novou budovu. V roce 1959 nastudoval B. Svatoň jako pantomimu známou hru J. Pehra a L. Spáčila *Guliver v Maňáskově*. Toto představení slavilo obrovský úspěch nejen v Československu na I. festivalu státních profesionálních loutkových scén v Liberci v roce 1959, ale také na Světovém festivalu dětí v italském Palermu. „V 60. letech vyhlásilo Západočeské loutkové divadlo náročný ideový umělecký program, na jehož plnění se vedle B. Svatoně podílel zejména externí dramaturg divadla Jindřich Halík, který v Karlových Varech také několikrát režíroval, a stálý hudební spolupracovník divadla Jiří Kolafa.“²⁹

V roce 1963 se část souboru společně s ředitelem stěhuje do Plzně, kde má vytvořit nové profesionální loutkové divadlo. Divadlo Alfa nechtělo přijít o hudebně zábavné pořady pro mládež, a tak v počátcích působilo dvěma směry. Během tří let však začínají převažovat kabaretní a činoherní zájmy, a tak bylo nutné hledat nová řešení. To přinesl v roce 1966 loutkoherec a režisér Ladislav Dvořák, který zavedl nový umělecký program zaměřený na dětského diváka. Divadlo se v témže roce přejmenovalo na Divadlo dětí. Přetrvávajícím problémem divadla bylo rozlehlé hlediště. S tímto pro loutkové divadlo velmi nevhodným prostorem se dokázal nejlépe vypořádat P. Matásek (1968-1974). Ten objemný prostor využil pro spolehu herců a loutek a vytvořil tak speciální sloh divadla (např. Werich: *Tři veteráni*, r: J. Krofta, 1969). Od roku 1967 pořádá divadlo přehlídku profesionálních loutkových divadel Skupova Plzeň, která je od roku 1970 koncipována jako soutěžní.

Klíčovou osobností divadla se v 70. letech stal režisér a dramaturg Jiří Sředa, který se mj. podílel na úspěšných hrách jako *Labyrint světa aneb do učení*, *Kašpárkova vědecká expedice* či *Zkoušky lišky Bystroušky*. Již od sezony 1972/73 zde hostuje Karel Brožek, který je Sředovým protikladem. Brožek totiž velmi výrazně prosazuje maximální zdůraznění živého herce, kdežto Sředa klade důraz na loutky. V této době v divadle fungují vedle sebe dva režiséři s odlišnou režisérskou vizí a rozdílným přístupem k tvorbě. „Zjednodušeně

²⁹ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949-1969*. Praha: Divadelní ústav, 1973, s. 88.

řečeno – J. Středa jako bývalý znamenitý loutkoherec reprezentuje do určité míry tzv. typ režie herecké, která má i svůj pedagogický akcent; K. Brožek se herce zmocňuje, podmaňuje si jej pro daný režijní záměr. Je tu také rozdíl ve vyznění inscenací, neboť zatímco J. Středa směřuje k jisté úměrnosti, vyrovnanosti a harmonii, Brožkovy inscenace jsou nesený atakem na diváka, a to nejen ve smyslu využití překvapivých výrazových prostředků, ale také jejich prudkým střídáním, včetně proměn temporytmu inscenace.³⁰

V 1976-1982 určuje chod divadla režisér a dramaturg Karel Makonj spolu s novým tvůrčím týmem (scénograf A. Tománek, choreograf J. Pešek a skladatel M. Pokorný). Jeho režisérský typus směřuje zřetelně ke grotesknímu divadlu (Pocci: Popelka)³¹. V 80. letech se zde vystřídala celá řada činoherních režisérů, např. L. Engelová, P. Novotný, V. Beránek a také Pavel Vašíček, který působí jako dramaturg v divadle dodnes. V roce 1992 se soubor stěhuje do nové budovy na Rokycanské ulici a od roku 1999 nese divadlo název Divadlo Alfy. Mimořádně zdařilými inscenacemi posledních let jsou tituly Ivy Peřinové – *Jeminkote*, *Psohlavci* a maňásková groteska *Tři mušketýři*.

Současný tvůrčí tým (umělecký šéf a režisér Tomáš Dvořák, dramaturg Pavel Vašíček, scénograf Ivan Nesveda, externí scénografové I. Marečková, P. Kalfus, J. Milfajt, D. Raunerová ad.) upřednostňuje komediální pojetí divadla a loutku stále považuje za dominantní nebo alespoň podstatný prostředek v celkové jevištní syntéze, v níž mívá své výrazné místo i hudba a zpěv, často provozované živě (jako skladatel se vedle J. Koptíka výrazně uplatnil i M. Vaniš, V. Šrámek ad.). Cílem je žánrová i stylová pestrost a oslovení co nejširší divácké obce - od předškolního věku po dospělé³². Ředitelem divadla Alfa je Tomáš Froyda.

5. 7 Divadlo DRAK, Hradec Králové

Když se v roce 1958 rozhodovalo o zřízení krajského loutkového divadla, byl to nelehký úkol, neboť v Hradci Králové neexistoval kvalitní amatérský loutkový soubor, na kterém by se dalo stavět. Bylo potřeba nalézt vhodnou vedoucí osobnost, která by vybudovala od základů nové divadlo. V počátcích se dokonce uvažovalo o fúzi s libereckým divadlem, ale

³⁰ ČESAL, Miroslav. Dvacet let divadla dětí v Plzni. *Československý loutkář*. 1987, roč. 27, s. 76.

³¹ ČESAL, Miroslav. Dvacet let divadla dětí v Plzni. *Československý loutkář*. 1987, roč. 27, s. 76.

³² Historie divadla. [online] 2011 [cit.4.4.2011]. Dostupné z < <http://www.divadloalfa.cz/o-divadle.php> >

nakonec padla volba na Vladimíra Matouška, bývalého ředitele a vlastně tvůrce brněnské Radosti.³³ Matoušek vytvořil soubor z bývalých členů loutkových divadel v Brně, Karlových Varech a Teplicích. Již v roce 1960 slaví divadlo první úspěch s inscenací manželů Lamkových *O veselém hrobaři* (r: V. Matoušek) a dostává cenu v soutěži ministerstva kultury k 15. výročí ČSSR. V roce 1961 angažuje Matoušek Jiřího Středu, aby se sám mohl nadále věnovat pouze organizačním úkonům. J. Středa mění zcela podstatně charakter repertoáru a proti předcházející éře se pokouší o zcela jinou koncepci divadla.³⁴ „*Středa výrazně prosazuje neverbální výrazové prostředky, mj. spojení loutek, filmu a hudby, metamorfózy předmětů a loutek, dynamiku a výtvarnou hodnotu pohybu (Prokofjev: Pěta a vlk, 1962; Středa: Divadlo v rukavičkách, 1962; Revue pro 100 a jeden prst, 1964).*“³⁵ Prosazoval také nejrůznější loutkářské techniky, mj. černé divadlo. Jiří Středa se stal klíčovou osobností v historii divadla DRAK a za tři roky dokázal soubor pozvednout mezi nejlepší československé loutkové scény.

Na tento úspěch navázal v roce 1964 Miroslav Vildman, který zde stejně jako předtím Středa působí jako režisér a zároveň dramaturg. Současně přichází do divadla nový ředitel Jan Dvořák s celou řadou nových talentovaných osobností, včetně výtvarníka Františka Vítka. Dvořák mění koncepci divadla a programově se vrací k marionetě – tradiční české loutce. Již první inscenace v nastudování M. Vildmana *Pohádky z kufru* kombinuje závěsné loutky s vystoupením živých klaunů. Vildman se nevyhýbá experimentům a uplatňuje také hůlkové loutky, jeho režisérským krédem se však hlavně stává inscenátorský zásah do textů. Repertoár se také liší, oproti minulým létům Vildman čerpá spíše než z klasických či lidových her z moderní literatury pro děti a mládež. Důležitým znakem divadla se stává i zdůraznění loutkoherce, který působí v každé inscenaci buď jako klaun, vypravěč, komentátor nebo strůjce zápletek. Vildman v divadle působí až do roku 1971. Tato éra patří k nejúspěšnějším v dějinách divadla.

Po Vildmanovi nastupuje v sezoně 1971/72 režisér Josef Krofta, který dříve působil v Českých Budějovicích a v Plzni. Již při svém debutu s *Princeznou s ozvěnou* V. Pospíšilové (1971) navázal na úspěchy z dřívějších let. Spojením režiséra Vildmana, hudebníka Jiřího Vyšohlída a nově příchozího výtvarníka Petra Matáaska vzniká legendární tvůrčí tým. Ten produkuje významná díla (*Šípková Růženka*, 1976; *Popelka*, 1975; *Jak se Petruška ženil*, 1973

³³ ČESAL, Miroslav. Drak ve dvaceti letech. *Československý loutkář*. 1978, roč. 28, s. 222.

³⁴ *Tamtéž*.

³⁵ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha : Divadelní ústav, 2000, s. 158.

aj.), která proslavila divadlo nejen u nás, ale také v zahraničí a stala se inspirací pro mnohá další loutková divadla. Krofta navazuje na Vildmana symbiózou živého herce s loutkou a prohlubuje jejich vzájemný vztah. Užívá marionety, maňásky, masky, ale někdy dokonce jen věci. Zdůrazňuje herectví v rámci souhrnné divadelní koncepce. V letech 1980-1984 provozuje divadlo studiovou scénu Beseda, kde společně působilo alternativní divadlo s loutkovým.

V 90. letech dochází ke generační obměně, Krofta angažuje svého syna Jakuba a ten společně se scénografem Markem Zákosteckým utváří nynější podobu divadla DRAK. Současný repertoár (*Bojí se tygři, Jak si tatínkové*) spojuje prvky loutkového, hudebního, vizuálního a klaunského divadla a důraz se klade na komunikaci s diváky. Od roku 1995 se DRAK společně s Klicperovým divadlem podílí na organizaci divadelního festivalu Divadlo evropských regionů.

Od roku 2010 přibyly DRAKU nové prostory Labyrint, Laboratoř a Studio. Nalezneme zde výstavní síně či alternativní divadelní sál. Ředitelkou divadla je Eliška Finková.

5. 8 Divadlo Rozmanitostí, Most

Nejmladší české loutkové divadlo vzniklo v roce 1987 v Mostě jako scéna Západočeského divadla. U jeho zrodu stál Jiří Středa a jak již název napovídá, programem se divadlo zaměřilo na rozmanitost žánrů a druhů působících na různé věkové skupiny diváků. Desetičlenný soubor získaný konkursem tvořili převážně začínající loutkoherci z litvínovského loutkového divadla. Divadlo Rozmanitostí zahájilo činnost v říjnu roku 1987 pohádkou H.CH. Andersena *Tak povídej* v režii Jiřího Středy a výpravě Jaroslavy Žátkové. V roce 1988 získává divadlo novou budovu někdejšího kulturního střediska Máj, přizpůsobenou potřebám loutkového divadla.

Od počátku se dramaturgie zaměřuje na nejmladší diváky a inscenuje hravé hříčky plné fantazie a humoru (Středa: *Popelka*, 1989, Říha: *Kouzelník ze Země OZ*, 1991, Tomaszuk: *Kulihrášek*, 1994 aj.). Důležitou roli ve vývoji DR hrála hudební složka. Prostřednictvím hudebních her chtěl soubor vzdělávat malé diváky a posilovat jejich estetické

cítění. V tomto duchu vznikly např. loutková opera Z. Matějů *Anička skřítek a Slaměný Hubert* (r: J. Středa, 1990), *Mozartinka* (r: J. Středa, 1991) přibližující hudbu W. A. Mozarta či Prokofjevův *Péťa a vlk* (1992).

V roce 1997 navázal na Jiřího Středu Antonín Klepáč. Ten také vybudoval kompletně nový ansámbl. Důvodem byl odchod téměř celého souboru do nově vzniklého divadla v Litvínově. Během let DR spolupracovalo s činohrou Městského divadla v Mostě. Z této kooperace vzešly tři inscenace (*Anička Skřítek a Slaměný Hubert*, *O důmyslném rytíři Donu Quijotovi de la Mancha*, *Hobit*). Současným posláním divadla je předávat poselství z českých i světových dějin, tak aby byly pro každého srozumitelné a zapamatovatelné. Prostřednictvím her chce divadlo vychovávat a svým způsobem navazovat na školní osnovy, přičemž se nezapomíná ani na tradiční hudební složku, o kterou se v poslední době stará vynikající hudební skladatel a muzikant Tomáš Alferi, jenž je zároveň uměleckým šéfem divadla.

V předchozích kapitolám jsem stručně vylíčila ty nejdůležitější události ve vývoji jednotlivých profesionálních loutkových scén, které měly důležitý vliv na formování těchto divadel. Podrobnější zaměření by bylo předmětem jiné diplomové práce. Záměrně neuvádím Divadlo Radost v Brně a Loutkové divadlo v Ostravě, neboť těmto tématům se budu podrobněji věnovat v příštích kapitolách.

Tabulka č. 1 Srovnání profesionálních loutkových divadel dle určitých kritérií

Divadlo	rok vzniku	Počet uváděných titulů / rok 2008 (z toho premiér)	počet uváděných titulů / rok 2009 (z toho premiér)	počet představení odehraných v zahraničí v roce 2008	počet představení odehraných v zahraničí v roce 2009
DS + H	1930	10 (1)	10 (0)	44	52
Mínor	1949	20 (4)	20 (5)	13	7
Naivní divadlo	1949	20 (4)	18 (4)	11	11
Malé divadlo	1949	16 (5)	18 (5)	0	2
Lampion	1949	22 (5)	22 (5)	0	0
Alfa	1951	21 (4)	18 (4)	27	37
DRAK	1958	16 (3)	17 (3)	32	8
D. Rozmanitostí	1987	28 (6)	27 (4)	0	7

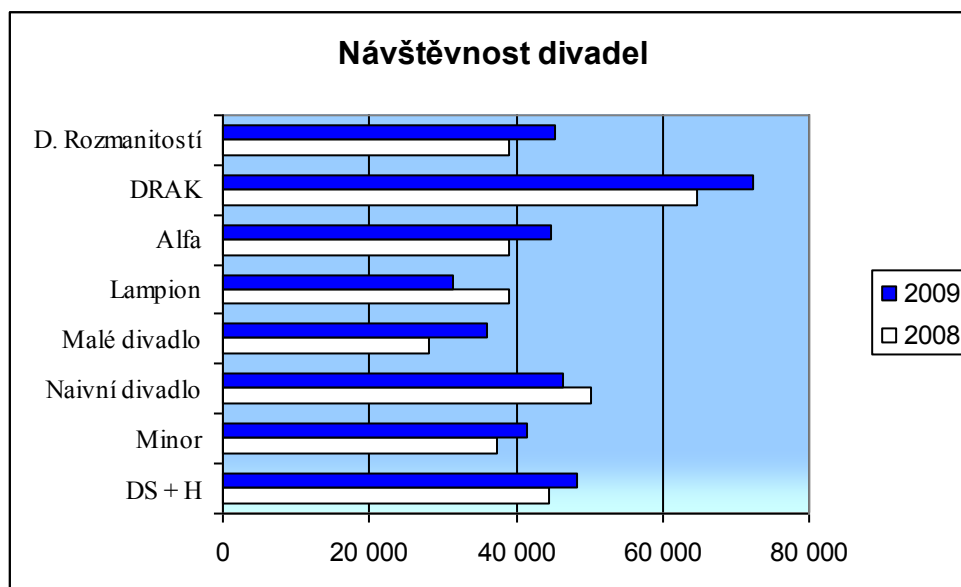
Zdroj : sestaveno autorkou na základě dat NIPOS – Statistika kultury za statistiky kultury 2008, 2009. Dostupné na : <http://new.nipos-mk.cz/?cat=126>

Tabulka č. 2 Návštěvnost profesionálních loutkových divadel a pr. cena vstupného

Divadlo	návštěvnost / rok 2008	návštěvnost / rok 2009	pr. cena vstupné ho
DS + H	44 551	48 462	125
Minor	37 374	41 585	143
Naivní divadlo	50 141	46 294	60
Malé divadlo	28 015	36 143	60
Lampion	38 984	31 309	60
Alfa	39 058	44 803	114
DRAK	64 803	72 324	70
D. Rozmanitostí	38 984	45 227	65

Zdroj : sestaveno autorkou na základě dat NIPOS – Statistika kultury za statistiky kultury 2008, 2009. Dostupné na : <<http://new.nipos-mk.cz/?cat=126>>

Graf č. 1 Porovnání návštěvnosti divadel v roce 2008 a 2009

Zdroj : sestaveno autorkou na základě dat NIPOS – Statistika kultury za statistiky kultury 2008, 2009. Dostupné na : <<http://new.nipos-mk.cz/?cat=126>>

6. Loutkové divadlo v současnosti

6.1 UNIMA

„UNIMA (Union Internationale de la Marionette) je mezinárodní nevládní organizace sdružující osoby z celého světa, které přispívají k rozvoji loutkářského umění a staví toto umění do služeb humánních hodnot, jako je mír a vzájemné porozumění mezi národy bez ohledu na rozdílnost rasy, politického či náboženského přesvědčení a kultury v souladu s uznáním základních práv člověka, tak jak jsou definována ve Všeobecné deklaraci lidských práv Spojených národů z prosince 1948.“³⁶ K založení loutkářského svazu došlo 20. května 1929 v Praze. Do funkce prvního prezidenta byl dosazen dr. Jindřich Veselý, po něm se v roce 1933 stává ředitelem Josef Skupa.

UNIMA byla první mezinárodní loutkářská organizace vůbec. Jedním z hlavních cílů organizace je vytvoření Světové encyklopedie loutkářského umění. Vrcholným orgánem je kongres UNIMA. Dnes organizace sídlí ve francouzském městě Charleville – Mezières.

České středisko UNIMA sídlí v Praze a k jeho hlavním aktivitám patří každoroční pořádání festivalu Přelet nad loutkářským hnízdem. Podílí se také na organizování loutkářských festivalů Skupova Plzeň, Mateřinka a Loutkářská Chrudim. Současnou předsedkyní je Nina Malíková.

6.2 Loutkářské festivaly

K loutkovému divadlu neodmyslitelně patří loutkářské festivaly, kde se setkávají, inspirují a konfrontují jednotlivá loutková divadla. V České republice patří k loutkářským festivalům s nejdelší tradicí Skupova Plzeň, Přelet nad loutkářským hnízdem, Mateřinka, Loutkářská Chrudim (amatérská přehlídka) a Spectatullo Interesse. K nim dále řadíme např. Festival Mozart Open (Praha), Festival Radosti (Brno), Světový festival loutkového divadla pro děti (Praha), Příjemné setkávání (České Budějovice) aj. V následujících řádcích budou zmíněny festivaly profesionálních loutkových divadel s nejdelší tradicí, přičemž festivalu Spectatullo Interesse bude věnován největší prostor v kapitole Divadlo loutek Ostrava.

³⁶ Prolog statutu UNIMA. [online] 2011 [cit.11.2.2011] Dostupné z : < <http://www.divadlo.cz/unima/coje.asp> >

6.2.1 Skupova Plzeň

Festival se poprvé uskutečnil ve dnech 26. – 29. 1. 1967 jako jubilejní akce k 75. výročí narození a 10. výročí úmrtí Josefa Skupy. Od roku 1970 se SP pořádá v červnovém termínu a je konstituován jako soutěžní přehlídka českých profesionálních loutkových divadel. Do roku 1978 je v Plzni pořádán každoročně, poté jako bienále každý sudý rok. Do roku 1992 jsou udělovány ceny za nejlepší inscenaci (Skupova cena) a individuální ceny, poté už jen individuální. Taktéž od roku 1992 se SP otevírá všem profesionálním loutkářům bez rozdílu, tedy nezávislým skupinám, sólistům a také zahraničním souborům. Součástí přehlídky je rovněž bohatý doprovodný program v podobě výstav, pouličních vystoupení, koncertů apod. V důsledku nezadržitelného vývoje v oblasti loutkového divadla dramaturgie festivalu rozhodla o rozšíření programu o alternativní divadlo. Pořadatelem festivalu je Divadlo Alfa, festival probíhá pod záštitou UNIMA.

6.2.2 Mateřinka

Liberecký festival Mateřinka pořádaný od roku 1972 je jako jediný zaměřený na tvorbu profesionálních loutkových divadel pro děti předškolního věku. Mateřinka do roku 1991 střídavě probíhala v Liberci a Českých Budějovicích a poté už jen v Liberci každý lichý rok v červnu. Jedná se o soutěžní festival, kde kromě individuálních výkonů jsou oceňovány také vždy dvě nejzdařilejší inscenace v kategoriích pro děti 3 – 5 let a 5 – 7 let. Mateřinka taktéž nabízí pestrý doprovodný program. Do programu jsou zařazována představení statutárních divadel, nezávislých skupin či sólistů a pravidelně zde hostují přední zahraniční loutkářské soubory. Festival pořádá Naivní divadlo Liberec ve spolupráci s městem Liberec, MK ČR, Divadelním ústavem a Českým střediskem UNIMA.

6.2.3 Přelet nad loutkářským hnízdem

Festival vznikl v roce 1991 zásluhou Lud'ka Richtera na základě myšlenky pořádat každoročně přehlídku tvorby tří větví loutkového divadla – statutárních divadel, amatérských souborů a nezávislých skupin.³⁷ Tato jedinečná konfrontace tří proudů loutkového divadelnictví je pravidelně pořádána na začátku listopadu v Praze. První tři ročníky se

³⁷ BLECHA, Jaroslav. *Okno do českého loutkářství*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 78.

uskutečnily v Žižkovském divadle, v roce 1994 pak v Dejvickém divadle a o rok později v Divadle Na zábradlí. Od roku 2002 poskytuje Přeletu prostory Divadlo Minor. Festival je sice nesoutěžní, ale od roku 1997 rozhodují diváci o udělení putovní ceny „Erik“ za nejúspěšnější loutkovou inscenaci uplynulé divadelní sezony. Každoročně se Přeletu zúčastní okolo desítky souborů, z nichž třetinu reprezentují profesionální divadla (pravidelně Divadlo DRAK Hradec Králové, Naivní divadlo Liberec, Divadlo Alfa Plzeň a Divadlo Minor), třetinu tvoří nezávislé skupiny a zbytek představují amatérské soubory. Pořadatelem Přeletu je České středisko UNIMA a Sdružení pro vydávání časopisu Loutkář ve spolupráci s hlavním městem Prahou a za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

7. Divadlo loutek v Ostravě

7. 1 Historie

Počátky loutkářství v Ostravě je velmi těžké vystopovat, neboť neexistuje potřebná dokumentace. Je možné nalézt pouze drobné zmínky v Inventáři města Ostravy. Na samém počátku loutkářství na severní Moravě pravděpodobně stáli rody dvou lidových loutkářů – Pflugrové a Flachsové. Je možné, že právě od nich se odvozuje pozdější rozmach loutkářství v Ostravě a okolí. Loutkářská renesance přichází na Moravu mnohem později než do Čech. Přestože existují zmínky o působení ochotnických souborů už na začátku minulého století, k největšímu rozvoji loutkových divadel spolkových a školních dochází až v meziválečné době. Jednalo se pouze o divadla amatérská. Mezi nejvýznamnější soubory, které svou tvorbou působily na loutkové divadelnictví na Ostravsku, patřil bezesporu Spolek Vlasta. Jmenovaný loutkový kolektiv zahájil svou činnost již v roce 1940 a vybudoval si svou scénu na Slezské Ostravě – Hladnově.³⁸ V těch nejtěžších dobách odehrál spolek nadšenců přes 920 přestavení v Ostravě a okolí. Při náletech na Ostravu v roce 1944 došlo k rozsáhlému poškození loutkové scény a soubor na pár let ukončil svou činnost.

Po osvobození Československa zahájilo loutkové divadlo svou činnost 14. února 1946 pod názvem Dřevěné království a pro svá představení získalo sál v budově Okresní osvětové rady na náměstí Lidových milicí.³⁹ Dřevěné království tvořili bývalí členové Spolku Vlasta a jeho vedením byl pověřen Miloš Šigut. Přestože zájem dětských diváků o loutkové hry byl nemalý, soubor uváděl pouze dvě představení týdně. Ačkoliv se ostravští loutkoherci i příslušníci odboru ostravského KNV všemožně snažili o založení profesionální loutkové scény už v roce 1949, trvalo ještě několik let, než k samotnému aktu došlo. Moravskoslezský kraj vyšel v prvních poválečných letech naprázdno, ani v Ostravě, Olomouci či tehdejším Gottwaldově nebyla zřízena profesionální loutková scéna. Hlavními důvody, proč v Ostravě divadlo nevzniklo, byly nedostatečné finanční prostředky a nevyhovující scéna. Z usnesení bratislavské konference totiž vzešlo, že profesionální loutková divadla mohou být zřízena pouze tam, kde jsou dány předpoklady jak technické, tak personální, což ani v jednom případě Ostrava nesplňovala.

³⁸ SVOZIL, O. *Spolky na území města Ostravy 1852 – 1951*. Archív města Ostravy. Ostrava, 1970, s. 24.

³⁹ Tamtéž s. 43.

Až v roce 1953 jsou všechny otázky týkající se založení loutkového divadla na Ostravsku vyřešeny. Dne 15. května 1953 uzavřel zřizovatel, kterým byl Krajský národní výbor v Ostravě, pracovní smlouvu s prvním uměleckým ředitelem Zdeňkem Hapalou a od tohoto dne můžeme tedy oficiálně považovat Krajské divadlo loutek (původní název divadla) za založené.⁴⁰ Zdeněk Hapala přišel do Ostravy ze Žiliny, kde se podílel na vybudování Bábkového divadla. Předcházela mu pověst výborného organizátora se zkušenostmi z oblasti režie, výtvarnictví i herectví. V mládí byl spoluzakladatelem Sdružení divadelních ochotníků pro Frýdek a Místek a během vojenské mise na Středním východě vytvořil vojenskou putovní scénu. Po návratu z ciziny pracoval u Čs. státního filmu v oboru školních a dětských představení a vybudoval první speciální dětské kino v Praze „Kino mladých“.⁴¹ Díky těmto jeho bohatým zkušenostem přípravy otevření KDL pokračovaly rychle a bezproblémově. Provozním tajemníkem se stal Zdeněk Kotala a technickým vedoucím Miloš Šigut, bývalý ředitel Dřevěného království. Zpočátku jedenáctičlenný soubor tvořili bývalí členové amatérského souboru, činoherci ze zaniklého Divadla mladých a od roku 1956 pak absolventi loutkářské katedry Divadelní fakulty AMU v Praze.

Prvním zásadním úkolem souboru bylo přebudování scény v budově na náměstí Lidových milicí. A tak se z herců a uměleckých pracovníků na půl roku stali řemeslníci, zedníci a tesaři. Došlo pouze k těm nejn nutnějším úpravám, tak aby bylo amatérské divadlo přebudováno na divadlo schopné profesionálního provozu. Ještě před ukončením stavebních prací začal soubor pracovat na přípravách první premiéry. Ta proběhla v plánovaném termínu 12. 12. 1953 a nové Krajské divadlo loutek se představilo inscenací M. Šurinové a K. Horáka *Děda Mráz*. Hlavní roli ztvárnil Jiří Volkmer a zahájil premiéru prologem v roli Kašpárka. Tato významná osobnost ostravského loutkářství a dnes již emeritní člen souboru působí v Divadle loutek dodnes. Vznikem KDL došlo k obohacení kulturního života na Ostravsku o nový styl jevištního umění – loutkové divadlo.

KDL se od počátku drželo svého poslání, jež zformoval ředitel Zdeněk Hapala ve dvou určujících hlediscích :

⁴⁰ MICZKO, Z. a kol. *Loutkové divadlo Ostrava: 1953 – 1978: 25 let činnosti*. Ostrava : Loutkové divadlo, 1978. s.21.

⁴¹ Ročenka. *Krajské divadlo loutek Ostrava*. Ostrava: Krajské divadlo loutek, 1955, s. 5.

1. „ Má-li naše divadlo plnit svůj úkol, musí plnit funkci stálé scény v Ostravě a současně krajského zájezdového divadla. Tím se liší naše provozní podmínky od ostatních čs. profesionálních loutkových divadel, která jsou buď jednoznačně zájezdová (oblastní loutková divadla) nebo hrají jen na své domácí scéně (ÚLD v Praze a Radost v Brně).

2. *Náš dramaturgický plán sleduje všestrannou výchovu člověka v duchu naší doby, a to od nejútlejšího věku. Přihlíží však i k typickým společenským zjevům Ostravska. (...).*⁴²

Již od počátku přistupovali ke své práci umělci pracovníci jako vychovatelé, svým repertoárem chtěli zejména řešit aktuální problémy a doplňovat školní výchovu. To však bylo možné pouze za určitých předpokladů. Takovým předpokladem bylo udržování stálého kontaktu s pedagogy a také se samotnými žáky škol. Pro ně byla pořádána organizovaná představení, kterým předcházelo obeslání materiálů pro pedagogickou přípravu dětí. V těchto spisech divadlo naznačovalo, jaký výchovný úkol jednotlivým představením sleduje. Soubor pak následně dostával zpětnou vazbu od učitelů a žáků formou dopisů. Významnou roli přitom hrál i pedagogický úvod vypravěče před každým představením a pak výklad učitelů po představení ve škole. Cílovou skupinou prvních dvou let se staly výhradně děti od tří do devíti let, od sezony 1957/58 hraje loutkové divadlo také pro dospělé. Ke každému představení vycházely programy v různém grafickém provedení. V následující tabulce uvádím přehled počtu odehraných představení a dosažené návštěvnosti v prvních třech letech působení KDL.

Tabulka č.3 Přehled návštěvnosti a počtu odehraných představení v prvních třech letech působení KDL

Rok	Počet představení	Dosažená návštěvnost v %
1953	18	92,5%
1954	267	101,4%
1955	274	100,6%

Zdroj: MICZKO, Z. a kol. *Loutkové divadlo Ostrava: 1953 – 1978: 25 let činnosti*. Ostrava : Loutkové divadlo, 1978.

⁴²Ročenka. *Krajské divadlo loutek Ostrava*. Ostrava : Krajské divadlo loutek, 1955, s. 5.

Do sezony 1955/56 divadlo uvedlo celkem 11 premiér (mj. *Co se stalo v Maňáskově*, *Tři pytle pravdy*, *Bílé ouško*, *Popelka*, *Zlatovláska*) a nejnavštěvovanější inscenací se stala Pehrova a Spáčilova hra *Co se stalo v Maňáskově* v úpravě Zdeňka Hapaly.

„Prvním pokusem o náročnější tvorbu byl *Preobráženského a Obrazcovův Velký Ivan* (r: J. Jaroš j. h., 1955), ale teprve nastudování hry *P. Jeršova a P. Maljarovského Koniček Hrbáček* (r: J. Jaroš, v: J. Žátková, 1957) prokázalo dovršení profesionalizace souboru a růst jeho tvůrčích sil. Výrazně k tomuto procesu přispěli výtvarníci *Václav Kábrt a Jaroslava Žátková* (oba od 1955) a zejm. režisér *Jiří Jaroš* (od 1956), kteří koncepčně usměrnili entuziasmus a živelný rozvoj souboru.“⁴³ Zatímco toto první období zakončené sezonou 1957/58, v němž bylo nastudováno 24 inscenací, můžeme charakterizovat jako období formování souboru a ostatních nezbytných složek profesionálního loutkového divadla, a to i přes uvedené úspěšné inscenace, nastupuje divadlo do další fáze se snahou po vytvoření osobitého profilu.⁴⁴ Tato snaha se opírala zejména o loutkoherecké umění, které se stalo dominantou tehdejšího KDL. V roce 1957 odchází základající ředitel divadla Zdeněk Hapala a novou ředitelkou divadla je stanovena Šárka Babrajová, která za dobu svého působení (ve funkci až do sezony 1972/73), pozvedla tehdy ještě poloamatérské divadlo mezi nejlepší československá loutková divadla.

V roce 1959 poprvé ukazuje KDL své loutkářské umění za hranicemi Ostravy na libereckém Festivalu československých profesionálních loutkových divadel. Zdejšímu obecenstvu se představilo divadlo hrou Miroslava Česala *Malý Muk* v režii Zdeňka Havlíčka a ve výpravě *Václava Kábrta a Jaroslavy Žátkové*. I když byl festival nesoutěžní, loutkoherecké výkony ostravského souboru neunikly odborné veřejnosti. V prvním desetiletí se výrazně prosadily zejména hry *Valašské štěstí*, *Míček Fliček a Krása Nevídaná*. Hra *Jevgenije Speranského Krása Nevídaná* (r: J. Jaroš, v: V. Kábrt, 1962) se stala jednou z nejúspěšnějších inscenací divadla a předznamenala typický styl tzv. ostravské školy, charakterizovaný profesionálním invenčním loutkoherectvím.⁴⁵ Inscenátorům se zde podařilo úspěšně propojit princip černého divadla s klasickou javajkovou technikou a tvůrčím loutkoherectvím. Důraz byl kladen na propojení výtvarné a herecké složky. V *Kráse Nevídané* zazářili herci jako L. Hertlová, J. Volkmer, Z. Miczko, Z. Florian, D. Feller aj. V roce 1965 získala hra ocenění za

⁴³ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha : Divadelní ústav, 2000, s. 98.

⁴⁴ MICZKO, Z. a kol. *Loutkové divadlo Ostrava: 1953 – 1978: 25 let činnosti*. Ostrava : Loutkové divadlo, 1978. s. 25.

⁴⁵ BLECHA, Jaroslav. *Okno do českého loutkářství*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 62.

režii na mezinárodním loutkářském festivalu v Bukurešti. Krása Nevídaná se stala tvůrčím mezníkem v prvním desetiletí KDL.

V roce 1963 podniká své první režisérské krůčky přední loutkoherec divadla Jiří Volkmer a realizuje hru J. V. Plevy *Budulínek* (výtvarník Václav Kábrt). Tato inscenace patřila k těm nejreprízovanějším (v letech 1963–1978 celkem 119 repríz). Za deset let se Krajské divadlo loutek stalo jedno z nejvýznamnějších a nejnavštěvovanějších profesionálních loutkových scén v Československu, což potvrzuje také státní vyznamenání „Za vynikající práci“, které bylo divadlu uděleno 30. dubna 1964.

V 60. letech divadlo podniklo několik zájezdů do zahraničí. Poprvé vycestoval soubor v roce 1964 do Polska na Festival polských loutkových divadel v Opole, kde odehrál Čapkovu hru *Velká doktorská pohádka* (r: Z. Havlíček, v: V. Kábrt). O rok později slavilo divadlo úspěch na již zmíněném festivalu v Bukurešti. A v březnu roku 1966 uvádí Krásu Nevídanou na Týdnu loutkových her v Braunschweigu v Německu.

V sezoně 1967/68 uvádí KDL premiéru hry sovětské autorky N. V. Medvědkinové *Kůzlata a vlk* (r: Z. Stoklasa, v: V. Kábrt). Byla to poslední inscenace uvedená v budově na náměstí Lidových milic před kompletní rekonstrukcí celého objektu. Již delší dobu totiž technický stav budovy ve všech ohledech nevyhovoval profesionálnímu provozu divadla. Z „kamenného“ divadla se stává do roku 1972 divadlo zájezdové. Tato skutečnost kladla zvýšené nároky na všechny složky divadla a jak dramaturgie, tak i inscenační styl se musely přizpůsobit. Hrál se téměř ve všech ostravských kulturních domech a závodních klubech ostravských závodů, zajíždělo se do okolních i vzdálenějších měst v celém kraji.⁴⁶ Provizorní scénou se stal Společenský dům v Ostravě – Bartovicích, ale ani zde nebyly podmínky příliš příznivé. Navzdory těmto problémům nastudovalo divadlo během zájezdového období 12 nových her. Počáteční inscenací v nových podmínkách byla hra J. Jaroše a C. Gozziho *Touha po třech pomerančích* v pohostinské režii Zdeňka Havlíčka a ve výpravě Václava Kábrta (premiéra 7. 10. 1968 v Havířově). Inscenace byla významná tím, že jednotliví členové souboru se tu poprvé setkali s novým výrazovým jevištním prostředkem, s divadlem masek.⁴⁷ V zájezdovém období vznikla mj. dramaturgie M. Tůmové a J. Kámala *Sněhurka a sedm*

⁴⁶ MICZKO, Z. a kol. *Loutkové divadlo Ostrava: 1953 – 1978: 25 let činnosti*. Ostrava : Loutkové divadlo, 1978. s.44.

⁴⁷ *Tamtéž*.

trpaslíků (r: M. Vildman, v: V. Kábrt, 1969), Pavlíkova *Paní Bída* (r: P. Vašíček, v: V. Poppová, 1969), Jarošova hra *Prasátka se ani zlého vlka nebojí* (r: Z. Miczko, v: V. Kábrt, 1970), *Kráska a zvíře* (r: M. Vildman, v: V. Kábrt, 1971) či inscenace hry G. Sapgira a G. Cyferova *Ani velký, ani malý* (r: J. Volkmer, v: V. Kábrt, 1971). V roce 1970 podniká KDL zájezd do Vietnamu, kde dostává státní vyznamenání VDR „Za přátelství a mír“. Poslední významnou hrou, která vznikla v provizorních podmínkách, byla Pavlíkova inscenace *Jdi tam - nevím kam, přines to – nevím co* (r: Z. Miczko, v: V. Kábrt, 1971). Pavlíkův text zvítězil v literárně dramatické soutěži vypsané loutkovým divadlem v Ostravě na počest 50. výročí založení KSČ a posléze se stal jedním z nejhranějších i u ostatních profesionálních loutkových divadel v Československu. Od roku 1969 do roku 1979 hraje divadlo pod názvem Loutkové divadlo Ostrava.

7. ledna 1972 byla znovuotevřena zrekonstruovaná budova na náměstí Lidových milicí. Opravy zdaleka nevyřešily všechny technicko – provozní problémy, ale přinesly souboru větší možnosti tvůrčí práce. LDO zahájilo činnost na nové scéně Středovou hrou *Příběh noci vánoční* (r: P. Vašíček, v: V. Kábrt, 1972). V sezoně 1972/73 se stává uměleckým ředitelem divadla režisér a loutkoherec Zdeněk Miczko a v témže roce byla vypracována koncepce rozvoje LDO do roku 1980. Poslání divadla zůstává nadále stejné: LDO nadále zůstává divadlem pro děti, ale neopomíjí ani mládež a dospělé. „V 70. letech se stále víc využívala kombinace hry herců, masek a různých druhů loutek, jež dávala inscenacím bohatě strukturovanou formu. Vývoj DL významně určoval scénograf V. Kábrt, který od výtvarné stylizace javajek na začátku 60. let směřoval k novátorskému prostorovému řešení a k nejrůznějším loutkářským technikám i postupům překračující druhové konvence“⁴⁸. Z repertoáru 70. let bych jmenovala hru Jana Malíka *Čtveračinky, aneb o třech mistrech z cechu šibalů* (r: J. Zajíc, v: O. Schindler, 1974), hru Zdeňka Floriana *Ženich pro nevěstu* (r: Z. Miczko, v: V. Kábrt, 1974) nebo Středovu dramaturgii dvou Andersenových povídek *Tak povídej!* (r: Z. Miczko, v: V. Kábrt, 1975). V závěru sedmdesátých let odvážně nabízí Zdeněk Miczko režii Janu Kačerovi, tehdejšími režimem odsunutému režisérovi, kterému dává - jako jediný divadelní ředitel - v roce 1976 prostor k práci. Kačer inscenuje Kainarovu *Zlatovlásku*, která vstoupí do historie československého loutkářství jako umělecký čin a přináší divadlu v r. 1977 Skupovu cenu.⁴⁹ Kačer zde také ve spolupráci s výtvarníkem O. Schindlerem; realizuje

⁴⁸ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 99.

⁴⁹ *Ročenka Divadla Loutek Černá louka 26. 9. 1999*. Ostrava: Divadlo loutek, 1999. s. 9.

pro mládež a dospělé hru Carla Gozziho *Král jelenem* (1976), která vnáší do loutkářské tvorby činoherní prvky.

V roce 1980 se LDO v rámci centralizace ostravských divadel stává součástí Státního divadla Ostrava. Tato negativní změna s sebou přinesla řadu problémů. Ztráta samostatnosti nastartovala uměleckou krizi stárnoucího souboru. Pomocnou ruku v těžkých časech divadlu podal absolventský ročník loutkářské katedry DAMU, který v roce 1985 nastudoval tři inscenace (mj. Hrubín: *Kráska a zvíře*, r: K. Melenová, v: M. Duša).

Na podzim roku 1989 v době revolučního stávkování soubor nekompromisně trvá na svém osamostatnění. Tomuto požadavku bylo vyhověno v červnu 1990. Pod novým názvem Divadlo loutek Ostrava funguje scéna dodnes. Ředitelem se na pouhou jednu sezonu stává režisér M. Vildman. Předčasné úmrtí mu nedovolilo realizovat nové umělecké plány, ačkoli v roce 1991 ještě stačil nastudovat hru *Tři vlasy děda Vševěda*. Jeho místo zaujala Jarmila Hájková, kterou do divadla přivedl právě režisér Mirek Vildman. Soubor omladily nové tvůrčí osobnosti I. Feller, J. Sedláček či V. Krakovská. K překlenutí stagnace přispěla zejména spolupráce dramaturgie s režisérem Nosálkem. V repertoáru se začaly objevovat nová, do té doby tabuizovaná náboženská témata (pásmo valašských koled, písní a vánoční hry *Půjdem spolu do Betléma*, r: P. Nosálek, v: M. Duša, 1990; inscenace z novozákonních textů *Ježíš Kristus – Legenda o Synu člověka*, sc + r: P. Nosálek j.h., v: P. Hubička, 1992).⁵⁰ Do divadla přichází také muzikant a skladatel Pavel Helebrand.

V 90. letech se dramaturgie začíná zaměřovat na starší publikum, uváděny jsou hry jako *Ondráš aneb komedie o strašlivém mordu ve sviadnovské hospodě L.P. 1715* či historický apokryf *Kryštof Kolumbus aneb jak Kryštůfek z Přívozu L. P. 1942 Nový svět objevil*. Obě inscenace nastudoval brněnský režisér Vladimír Peška. Vrcholem se stává v roce 1993 uvedení světové premiéry ve francouzském zámku Joinville v okrese Horní Marna „Oberon a Huon z Bordeaux“ v režii Petra Nosálka a ve výpravě Tomáše Volkmera.⁵¹ Ostravský soubor nastudoval hru ve francouzském jazyce a pobavil dětské publikum i napřesrok na zájezdu v Remeši.

⁵⁰ ŠORMOVÁ, Eva.. *Česká divadla*. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 99.

⁵¹ *Ročenka Divadla Loutek Černá louka 26. 9. 1999*. Ostrava: Divadlo loutek, 1999. s. 9.

Divadlo loutek pravidelně objíždí světové loutkářské festivaly (Bielsko Biala, Katowice, Opole, Lublaň, Vídeň atd.) a hostuje v dalekých zemích (v roce 2000 turné po Japonsku a Tchaj-wanu). Od roku 1995 DLO pravidelně pořádá mezinárodní loutkářský festival *Spectaculo Interesse*. V roce 2000 k němu přibyl další specializovaný festival s názvem *Divadelní pout' bez bariér*, zaměřený na terapeutickou funkci divadla. Zdravotně postiženým dětem umožňuje nejen shlédnout loutková představení, ale také podílet se na samotném představení. Oba dva festivaly jsou pořádány střídavě co dva roky.

Od roku 1999 působí DLO v nové budově na Pivovarské ulici na Černé louce. Ročně soubor odehraje kolem 400 představení pro téměř sto tisíc diváků. Během jedné divadelní sezony se diváci mohou těšit na čtyři až pět nových inscenací. Divadlo hraje denně pro děti od tří do patnácti let, pro mládež i dospělé a také uvádí dopolední představení pro mateřské, základní a střední školy. Divadlo za svou historii vystřídalo několik názvů: Krajské divadlo loutek (1953 – 1969), Loutkové divadlo Ostrava (1969 – 1979), Loutková scéna státního divadla Ostrava (1980 - 1990) a Divadlo loutek Ostrava (od roku 1990).

7.2 Nová budova DLO

Divadlo loutek je mimořádné už tím, že se jedná o novostavbu. Ve druhé polovině minulého století se v tehdejším Československu postavilo nebo výrazně zrekonstruovalo několik velkých divadel, zatímco loutková divadla vesměs přetrvávají v prostorách cizích objektů, často postavených pro divadla nespecifikovaná.⁵²

Také soubor loutkového divadla v Ostravě hraje až do roku 1999 v tzv. Domě se sedmi vchody na Masarykově náměstí (dříve náměstí Lidových milicí). Tato budova patří mezi nejstarší domy Moravské Ostravy. Na jeho místě stál původně měšťanský dům, který patřil rodu ostravských řezníků Kalusů a Máchů. V 90. letech 19. století byla budova stržena a na jejím místě nechal původní majitel postavit známým ostravským architektem Felixem Neumannem nový dům s bohatou pseudobarokní fasádou. *„Majestátní pseudosecesní budova naproti muzeu (dnes kulturní památka) nikdy nesloužila divadlu. Pamětníci vědí, že zde v době mezi oběma válkami sídlila exkluzivní kavárna Union. V plánech tehdejšího KNV v Ostravě bylo vybudovat již v r. 1954 zcela novou divadelní scénu pro děti. Nikdy k tomu nedošlo, jen v roce 1968 se budova dočkala rekonstrukce.“*⁵³

Přestože prostory budovy měly v prvních sezonách sloužit jako prozatímní, soubor zde zůstal celých čtyřicet šest let. Stísněná scéna, špatný technický stav, úzké a hluboké hlediště – to byly zásadní problémy stávající budovy. Rekonstrukce původní stavby nepřicházela v úvahu především proto, že pozemek nebylo možno rozšířit o případné dostavby. Objekt, který byl stavěn jako činžovní dům, měl dispoziční omezení dané svou minulostí.

⁵² Ročenka Divadla Loutek Černá louka, 26.9.1999. Ostrava : Divadlo Loutek, 1999. s.10.

⁵³ Tamtéž.

Obrázek č. 1 Bývalá budova Divadla loutek

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Velk%C3%A1_2_OV.jpg

Již v roce 1995 začíná Magistrát města Ostravy uvažovat o stavbě nového loutkového divadla, které by bylo „šité“ na míru potřebám loutkového divadla a jeho divákům. Myšlenka se proměnila ve skutečnost především díky statutárnímu městu Ostrava, které velkoryse vyčlenilo finanční prostředky na jeho výstavbu.

Pro novou budovu byla vybrána výborná poloha v centru města, jen několik metrů od původní scény, v prostorách výstaviště Černá louka. V současné době se tato část mění v rekreační a zábavní zelenou zónu. Ostrava má v plánu v této lokalitě vytvořit multikulturní centrum, kdy má uvnitř relaxační zóny vyrůst nová koncertní síň, galerie, či centrum moderní hudby.

Autorem díla se stal Ing. arch. Petr Hájek společně s Ing. arch. Gabrielou Minářovou z Prahy. Generálním projektantem pak byla firma HRBEK, k.s. z Prahy v čele s hlavním inženýrem projektu Ing. arch. Ivanem Hrbkem.

„Objemová koncepce divadla je založena na oválném půdorysu, výškově pak vytváří šnekovitou levotočivou spirálu gradující do vrcholu v centru půdorysu, který tvoří provazištní, pro divadlo historicky typická, nadstavba. Výtvarnou metodou autora byla předfunkcionalistická individualistická moderna (Gočár, Janák aj.) v klasických materiálech a technologiích. Podle autora se tím začleňuje mezi stavby z doby největšího rozkvětu Ostravy

*po 1. světové válce, které dodnes tvoří nejkvalitnější část města.*⁵⁴ Vstupní prosklená část s výhledem do foyeru odlehčuje budovu, aby nepůsobila přespříliš hmotně. Moderní hlediště obloukovitého tvaru disponuje výrazným zvyšováním sedadel a pojme až 250 dětských diváků či 176 dospělých. Jelikož se nejedná o klasická sedadla, ale o dvousedadla, je možné usadit vedle sebe až tři děti. Prohloubené orchestřiště délky 1800 mm se nachází mezi hledištěm a jevištěm a v případě zakrytí může sloužit jako předponová rampa. Pro potřeby herců ovládající spodové loutky je v jevišti vytvořena jáma. Kromě orchestřiště a jámy nedisponuje budova žádnými podzemními prostory. Za jevištěm se nachází sklady a prostory určené k výrobě dekorací, nad nimi ve druhém podlaží pak nalezneme zkušebnu. Ve druhém podlaží jsou také, nad částí foyeru, kabiny osvětlovače, promítače, elektroakustika a prostory sloužící správě divadla.

Technické parametry divadla bych zmínila pouze okrajově. Součástí scénického osvětlení je tzv. osvětlení společenské, určené pro prostory užívané diváky. Samotné scénické osvětlení je velmi komplikované. Aby nedocházelo k případným kolizím záměrů či výpadkům, bylo nutné systém zajistit jiným než ručním ovládním. Systém osvětlení je tedy ovládn kompletně provázaným digitálním autorizovaným systémem otevírání a blokací případů, které nesmějí nastat současně. Použit je progresivní systém IRIDIUM s pevně naprogramovanou logickou součástí nepřístupnou jakýmkoli vnějším zásahům a součástí uživatelskou pro naprogramování a řízení podle scénických potřeb.⁵⁵ Důraz byl kladen také na elektronické a prostorové ozvučení. Elektronické ozvučení je částečně automatizováno a částečně přístupné zvukaři z důvodu vytváření zvukových efektů. Pro vytvoření prostorového dojmu zvuku je užito tzv. ambiofonní ozvučení. Všechny tři systémy jsou vzájemně provázány a plně automatizovány.

Pět gigantických loutek Kašpara, Krále, Královny, Ďábla a Anděla vítá děti při vstupu do divadla. Jejich autorem je výtvarník Tomáš Volkmer, který spolupracuje s divadlem od roku 1990. Ten také navrhl a zhotovil nástropní malby foyeru. Ing. arch. Gabriela Minářová navrhla vitráž, která se nachází ve stupních dveřích divadla.

Časový sled stavby nové budovy byl tedy následující. O potřebě nového divadla se vedly diskuze již v roce 1995, stavební povolení bylo vydáno až o dva roky později, v květnu

⁵⁴*Ročenka Divadla Loutek Černá louka 26. 9. 1999. Ostrava : Divadlo loutek, 1999. s.13.*

⁵⁵*Tamtéž. s. 14.*

1997. Výkopové práce byly započaty v červnu 1998. Ty však následně přerušil archeologický nález haťové cesty a odštěpků keramiky ze 13. století. Po ukončení archeologického výzkumu byly zahájeny práce na základech divadla. Po dokončení hrubé stavby v únoru 1999 jsou započaty práce v interiéru. Celkové náklady nové budovy se vyšplhaly do výše 100 mil. Kč. V srpnu roku 1999 se soubor Divadla loutek dočkal ojedinělé stavby, která se bezesporu stala obohacením města. Slavnostní otevření divadla a zároveň novou sezonu 1999/2000 zahájila Tylova hra *Strakonický dudák* dne 26. září 1999. Architektonickým ztvárněním se budova Divadla loutek stala vítězem ankety Dům roku 1999. A jak se o novém divadle vyjádřil tehdejší primátor města Ostravy Ing. Evžen Tošenovský?

„Dnešním slavnostním otevřením nové budovy ostravského Divadla loutek se zahajuje nejen nová sezona tohoto mimořádného souboru, ale i celá nová kapitola jeho života. Divadlo loutek patří již léta k pilířům ostravské kultury, a proto si myslím, že v tomto městě snad není nikdo, kdo by do něj – ať již jako dětský divák nebo doprovázející rodič či prarodič – alespoň jednou v životě nezavítal. Až dnes, kdy poprvé vstupujeme do novotou zářící budovy, je zjevné, o jak ojedinělou stavbu se v rámci města jedná. Všeobecně se totiž za prioritu považuje spíše výstavba silnic, železnic, nemocnic, škol či domů a bytů. Jsem proto upřímně rád, že město Ostrava dokázalo tento krátkozraký stereotyp prolomit a postavit něco tak „zdánlivě zbytečného“ jako je divadlo...“⁵⁶

Obrázek č. 2 Budova DLO

Obrázek č. 3 Vchod do budovy divadla

Zdroj: <http://www.moravskoslezsky.kraj.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=50663>

⁵⁶ *Ročenka Divadla Loutek Černá louka 26. 9. 1999.* Ostrava : Divadlo loutek, 1999. s.15.

7. 3 Přístavba Divadla loutek

V roce 2010 vznikla u budovy ostravského Divadla loutek alternativní scéna. Myšlenka nové přístavby se zrodila při vytváření projektu kandidatury Ostravy na Evropské hlavní město kultury 2015. Alternativní scéna má být v budoucnosti součástí proměny lokality Černá louka. Stavba byla započata v červnu 2010 a dokončena v lednu 2011, do provozu však bude uvedena až po nezbytném zkušebním provozu, v květnu 2011. Autoři přístavby jsou opět Ing. arch. Petr Hájek, Ing. arch. Gabriela Minářová společně s MgA. Bronislavem Stratilem. Celkové náklady na přístavbu divadla loutek představují 78 milionů korun. Investor a budoucí provozovatel objektu DLO má jako příspěvková organizace města Ostravy uzavřenou smlouvu se svým zřizovatelem na předfinancování a spolufinancování projektu z Regionálního operačního programu v rámci Integrovaného plánu rozvoje města Ostrava – Magnet regionu. Zhruba 8 % objemu financí půjde z rozpočtu města Ostravy a zbytek z evropských strukturálních fondů.⁵⁷

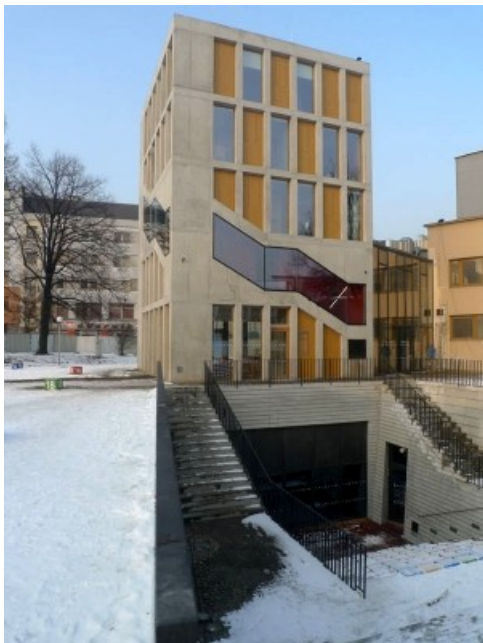
Proč se vlastně rozhodlo o stavbě Alternativní scény? Zejména proto, že bylo potřeba zvětšit kapacitu divadla a zpřístupnit jej dalším cílovým skupinám, především handicapovaným dětem. Nová budova má v budoucnu sloužit jako alternativní a komorní prostor pro zhruba 60 diváků. Kromě toho zde nalezneme dílny s názvem Terapie loutkou určené pro handicapované děti, literární a dramatické kroužky pro děti, budou zde probíhat workshopy, alternativní hry s náročnějšími tématy či programy pro seniory. V případě krásného počasí je možno využít amfiteátr, který pojme sto diváků. Budova má být využita také během loutkářských festivalů Spectaculo Interesse a Divadelní pouť bez bariér. Slavnostní otevření alternativní scény je naplánováno na 20. května. O dva dny později pak zde proběhne první premiéra slovenského divadelníka a hudebníka Martina Geisberga *O vile menší než zrnko máku*.

Součástí nové přístavby je také orloj, který se nachází na vstupní straně budovy. S nápadem oživit samotnou přístavbu přišel architekt Petr Hájek. Orloj tvoří hvězdné hodiny a troje otevírací dveře, které skrývají šest pohádkových postav – král, královna, čert, anděl, smrtka a kašpárek. Autorem orloje je výtvarník Tomáš Volkmer a řezbář Pavel Skorkovský vytvořil samotné postavy. Orloj se má spouštět před každým představením a také ve

⁵⁷ Alternativní scéna už roste. [online] 2011 [cit. 15. 3. 2011] Dostupné z <<http://www.ostrava.cz/jahia/Jahia/site/ostava/ostava/o-meste/ostavska-radnice-mesicnik/pid/6370>>

vymezeném čase, denně od 8.00 – 20.00 hodin ve dvouhodinových intervalech. Výjev doprovází původní hudba Vlastimila Ondrušky a trvá necelé dvě minuty. Slavnostní spuštění orloje proběhlo 21. února ve 20.00 hodin po představení *Z Deníku Ostravaka*.

Obrázek č. 4 Přístavba DLO

Zdroj: <http://www.stratilarchitekt.cz/project/divadlo-loutek-ostava/>

Obrázek č. 5 Orloj

Zdroj: <http://msstavby.blog.cz/>

8. Právní formy divadla

Provozování veřejných kulturních služeb rozdělujeme do tří základních kategorií. Jsou jimi nestátní neziskové organizace, organizace ziskového sektoru a organizace veřejného sektoru.

V divadelní oblasti jsou zastoupeny NNO nejčastěji právní formou občanských sdružení a obecně prospěšných společností. Organizace ziskového sektoru tvoří především společnosti s ručením omezením a akciové společnosti. Za účelem zisku může provozovat veřejnou uměleckou činnost také fyzická osoba, jako živnost volnou. Nejpočetnější skupinou jsou organizace veřejného sektoru, které reprezentuje právní forma příspěvkových organizací (dále jen PO). U PO figuruje ve funkci zřizovatele buď územní samosprávný celek (kraj, obec) anebo organizační složka státu (MK, MŠMT).

Tabulka č.4 Přehled divadel dle provozovatele v roce 2008 a 2009

Zřizovatel	2008	2009	Příklad
OS dle zák. č. 83/1990 Sb.	38	38	Divadlo Na mýtině
OPS dle zák. č. 248/1995 Sb.	7	10	Divadlo DRAK, Dejvické divadlo
Spol. s r.o.	13	13	Městské divadlo v Mostě, Divadlo Lampion
Akciová společnost	2	2	Divadlo BROADWAY
FO – živnostenské oprávnění	28	30	DIVADLO – JOSEF
Obchodní spol. dle zák. č. 513/1991	16	0	
PO zřizovaná MK, MŠMT, kraji, obcemi a městy	44	43	DLO, Divadlo Alfa, Jihočeské divadlo, Naivní divadlo

Zdroj : zpracováno autorkou na základě dat NIPOS – statistika kultury 2008, 2009. Dostupné z : <http://new.nipos-mk.cz/?cat=126> >

8. 1 Právní forma DLO

Divadlo loutek Ostrava je příspěvkovou organizací zřízenou statutárním městem Ostrava. Usnesením plenárního zasedání Národního výboru města Ostravy č. 136/17 ze dne 30. 5. 1990 byla organizace zřízena s účinností od 1. 7. 1990.⁵⁸ PO má právní subjektivitu a je právně ukotvena těmito zákony: Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, Zákon č.128/2000 Sb. o obcích, Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích, všechny ve znění pozdějších předpisů.

Založení PO souvisí s celou řadou náležitostí. V první řadě vydá zřizovatel o vzniku příspěvkové organizace zřizovací listinu. Ta obsahuje mj. následující: úplný název zřizovatele, název a sídlo PO, vymezení hlavních činností a majetkových práv, vymezení majetku ve vlastnictví zřizovatele, který se organizaci předává do správy k jejímu vlastnímu hospodářskému využití. Jsou zde označeny statutární orgány a okruhy doplňkové činnosti navazující na hlavní účel. PO jsou účetními jednotkami, mohou vést účetnictví v plném či zjednodušeném rozsahu, podle toho, jak určí zřizovatel.

⁵⁸ Zřizovací listina, Divadla loutek Ostrava, příspěvkové organizace. Zapůjčená kopie p. J. Adámkovou.

Vznik příspěvkové organizace nastává dnem, který určí sám zřizovatel. Tento fakt uveřejní do 15 dnů v Ústředním věstníku České republiky. Po založení vydá PO organizační řád, pravidla hospodaření, odpisový řád a další vnitřní předpisy. Zánik PO, rozdělení či její sloučení určuje opět zřizovatel. Každá PO musí být zapsána v obchodním rejstříku.

9. Financování a finanční hospodaření

Organizace hospodaří s prostředky získanými vlastní činností a s prostředky přijatými z rozpočtu zřizovatele. Dále s prostředky svých fondů (rezervní, investiční, odměn, kulturních a sociálních potřeb), s peněžními dary od fyzických i právnických osob, včetně peněžních prostředků poskytnutých z Národního fondu a ze zahraničí tak, jak to stanoví zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů a zřizovací listina.⁵⁹ Zřizovatel přiděluje zvlášť finanční příspěvky na dlouhodobý majetek a na provoz organizace. PO může obdržet účelovou dotaci jak od svého zřizovatele, tak ze státního rozpočtu. Jestliže vytváří svou vedlejší činností zisk, může jej použít pouze ve prospěch své činnosti hlavní. PO není oprávněna kupovat akcie či jiné cenné papíry a také nemůže dávat dary jiným subjektům. PO mohou uzavírat smlouvy o půjčce či o úvěru, ale jen pokud udělí souhlas zřizovatel.

Výhodou PO je jejich relativní finanční stabilita, která je dána pravidelným přísunem financí ze strany zřizovatele. *„Na druhé straně, spolehnutí na jeden zdroj financí (příspěvkovým divadlům není umožněno žádat o doplňkové granty, korporativní podpora kultury skoro žádná v ČR neexistuje), a závislost na politické vůli města nebo ministerských úředníků často vede k nedostatku flexibility v rámci platů umělců a zaměstnanců, k pronikavému konservatismu repertoáru, a všeobecnému pocitu stagnace v mnoha oblastních repertoárových souborech.“*⁶⁰

Zřizovatel má právo provést několikrát do roka kontrolu hospodaření. Průběžné vnitřní kontroly se provádí dle harmonogramu Vnitroorganizační směrnice divadla. Tento

⁵⁹ URBANCOVÁ A.; KRYŠKOVÁ Š. *Účetnictví nevýdělečných organizací A*. 2.vyd. Ostrava: VŠB – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2008. s. 232.

⁶⁰ Financování českého divadla. [online] 2011 [cit. 9. 4. 2011] Dostupné z <<http://www.divadlo.cz/box/clanek.asp?id=8641>>

harmonogram je zpracován dle metodického pokynu zřizovatele v souladu se zákonem č.320/2001 Sb. o finanční kontrole ve veřejné správě a s prováděcí vyhláškou č. 416/2004 Sb. k výše uvedenému zákonu.⁶¹ V následující tabulce porovnávám příspěvky na provoz DLO z roku 2008 a 2009

Tabulka č.5 Porovnání příspěvků na provoz v roce 2008 a 2009

Příspěvek na provoz	Rok 2008	Rok 2009
Od zřizovatele - provoz	15 172 000	15 859 000
- na odpisy	407 964	280 000
- účelový	1 122 000	2 693 000
Ze SR dle různých účelů	715 000	1 090 000
Z krajského úřadu	1 421 000	1 671 000
Od jiných subjektů	0	40 000
Příspěvek celkem	18 837 964	21 593 000

Zdroj: zpracováno autorkou dle : Vyhodnocení plánu činnosti Divadla loutek, příspěvkové organizace za rok 2009

9. 1 Peněžní fondy příspěvkových organizací

Peněžní fondy příspěvkových organizací tvoří rezervní fond, investiční fond, fond odměn a fond kulturních a sociálních potřeb. Zůstatky těchto fondů se převádějí po skončení roku do nadcházejícího roku.

rezervní fond tvoří :

- a) přiděly ze zlepšeného HV (ve výši schválené zřizovatelem)
- b) peněžní dary

rezervní fond se používá :

- a) k úhradě ztráty za minulá léta
- b) k rozvoji další činnosti
- c) k časovému překlenutí mezi výnosy a náklady
- d) k úhradě sankcí
- e) k posílení investičního fondu (nutný souhlas zřizovatele)

⁶¹ Vyhodnocení plánu činnosti Divadla loutek, příspěvkové organizace za rok 2009. Zapůjčeno J. Adámkovou.

investiční fond – zdroji jsou:

- a) odpisy z hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku prováděné podle odpisového plánu (nutné schválení zřizovatelem)
- b) investiční dotace z rozpočtu zřizovatele
- c) investiční příspěvky ze státních fondů
- d) výnosy z prodeje hmotného dlouhodobého majetku po souhlasu zřizovatele
- e) dary a příspěvky od jiných subjektů
- f) převody z rezervního fondu

investiční fond se používá:

- a) k financování investičních výdajů
- b) k úhradě investičních úvěrů a půjček
- c) na financování údržby a oprav

Fond odměn je tvořen ze zlepšeného HV a to do výše 80 %, nejvýše však do výše 80 % limitu prostředků na platy a **používá se** k úhradě případného překročení prostředků na platy.

Fond kulturních a sociálních potřeb je tvořen základním přidělem z ročního objemu nákladů zúčtovaných na platy a mzdy (účtuje se na vrub nákladů).⁶²

10. Činnosti divadla

Činnost Divadla loutek můžeme rozdělit do dvou kategorií, a to na hlavní činnost organizace a vedlejší doplňkovou činnost. Hlavním účelem zřízení organizace je provozování divadelní činnosti, kulturní, kulturně vzdělávací a kulturně společenské činnosti, zejména pro děti a mládež. V následujících řádcích uvádím, co je předmětem činnosti, která odpovídá hlavnímu účelu zřízení organizace.

- a) veřejné provozování, resp. veřejné užití divadelních a hudebních děl, se zvláštním zřetelem k zájmům a potřebám mladé generace na vlastní scéně, cizích scénách v rámci republiky i v zahraničí

⁶² URBANCOVÁ A.; KRYŠKOVÁ Š. *Účetnictví nevýdělečných organizací A*. 2.vyd. Ostrava: VŠB – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2008, s. 232.

- b) pořádání kulturních, vzdělávacích akcí a kulturně společenských příležitostí (výstav, přednášek, kurzů, festivalů apod.)
- c) podpora zájmových uměleckých aktivit
- d) výroba scénických výprav, kostýmů a loutek, pořizování zvukových a obrazových záznamů pro vlastní divadelní činnost
- e) promítání audiovizuálních záznamů
- f) vydávání periodického tisku a neperiodických publikací, případně zhotovení dalších tiskovin souvisejících se základním účelem a předmětem činnosti divadla
- g) půjčování divadelních potřeb
- h) provádění reklamy a propagace při provozování vlastní divadelní činnosti
- i) poskytování komplexních služeb jiným pořadatelům, včetně pronajímání divadelních prostor a technických zřízení
- j) přechodné ubytování osob podílejících se na realizaci představení⁶³

Realitní a reklamní činnost patří do doplňkové činnosti. Doplňkovou činnost je možné realizovat pouze za předpokladu, že nebude narušen chod hlavní činnosti. Jiná činnost musí být sledována odděleně od hlavní činnosti, předmět a rozsah jiné činnosti musí zřizovatel doplnit do zřizovací listiny před jejím započítáním. Jestliže je hospodářským výsledkem jiné činnosti k 30. září ztráta, je statutární orgán příspěvkové organizace povinen zajistit do konce roku vyrovnání ztráty nebo ukončení jiné činnosti po skočení rozpočtového roku.⁶⁴

11. Organizační struktura

Statutárním orgánem organizace je ředitel, kterého jmenuje a odvolává rada města. Ředitel je oprávněn vystupovat a jednat jménem organizace samostatně a je odpovědný za její činnost. Rovněž musí plnit povinnosti vyplývající z usnesení rady města a zastupitelstva města. Povinností ředitele je také zpracování pracovního řádu, organizačního řádu, popřípadě jiných vnitřních předpisů organizace. Každoročně vypracovává Zprávu o hospodářské činnosti divadla a plán rozvoje divadla na rok následující. Povinností organizace je zajištění ochrany majetku a správa majetku dle práv a povinností sepsaných ve vnitřních organizačních předpisech. Ředitelkou DLO je Jarmila Hájková.

⁶³ *Zřizovací listina, Divadla loutek Ostrava, příspěvkové organizace.* Zapůjčený originál J. Adámkovou.

⁶⁴ URBANCOVÁ A.; KRYŠKOVÁ Š. *Účetnictví nevýdělečných organizací A.* 2.vyd. Ostrava: VŠB – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2008. 232 s.

Vnitřní organizace Divadla loutek je členěna na čtyři hlavní úseky, pod které spadají další pracovní pozice. Jedná se o: úsek ředitelky, ekonomický úsek, technický úsek a umělecký úsek. Do úseku ředitelky spadá tajemník uměleckého provozu, produkční – obchodní referent a vedoucí úseku výroby. Poslednímu jmenovanému je přímo podřízen umělecký truhlář, umělecký štukatér a kašér, umělecký malíř a krejčí scénických kostýmů. O bezproblémový chod divadla v oblasti financování a hospodaření se stará ekonomický úsek v čele s Jaroslavou Adámkovou, dále pak personalista – mzdový účetní, účetní – pokladní a pokladní, který má na starosti předprodej. Technický úsek představuje největší složku organizace. Vedoucímu technického provozu Jiřímu Philippovi jsou podřízeny tyto pozice: technický pracovník, technik PO a BOZP, pět hasičů, čtyři pracovníci technické scény, zvukař, dva osvětlovači, garderobiérka a dvě uvaděčky. Za uměleckou kvalitu divadla zodpovídá umělecký šéf a zároveň režisér Václav Klemens. Do uměleckého úseku dále patří: dramaturg Jana Pithartová, která má na starosti výběr a sestavování repertoáru, dále pak dva inspicienti, tajemník uměleckého provozu, tři sólisti a 18 herců. Celkem tedy v DLO pracuje 57 zaměstnanců.

12. Partneři divadla

Partneři divadla se díky finanční podpoře výrazně podílejí na realizaci inscenací, na samotném provozu divadla či na nejrůznějších projektech. Bez nich by také nebylo možné pravidelně pořádat festivaly Spectaculo Interesse a Divadelní pout' bez bariér.

Partnery jsou :

- Statutární město Ostrava
- Moravskoslezský kraj
- Městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz
- Skupina ČEZ
- Nadace OKD
- Český rozhlas Ostrava
- Radegast
- Panter spol s r. o
- Apsida s.r.o.
- Sennheiser

- Závod Ostrava IMOS
- Pojišťovna VZP, a. s.
- RWE

13. Repertoár DLO v sezoně 2010/2011

V divadelní sezoně 2010/2011 přichystalo DLO dvaadvacet titulů pro děti, mládež i dospělé. Většinu repertoáru tvoří hlavně inscenace určené žákům mateřských a základních škol. I nadále je prioritním cílem divadla realizace maximálního možného počtu představení pro školy během pracovního týdne v dopoledních hodinách. Kromě představení pro školy hraje divadlo každou neděli rodinná představení pro děti s doprovodem, a to v deset hodin dopoledne a ve tři hodiny odpoledne. DLO pokračuje také ve svých pravidelných pondělních představeních pro mládež a dospělé, které uvádí ve večerních hodinách. DLO chce navázat na velmi vysokou návštěvnost let minulých. V nové sezoně se návštěvníci divadla mohou těšit na čtyři premiéry a také na již „hotové“ hry z předchozích let. V následující tabulce uvádím přehled inscenací, které divadlo uvede v sezoně 2010/2011. Čtyři premiérová díla zmíním podrobněji.

Tabulka č.6 Repertoár DLO - sezona 2010/2011

název	režie/dramatizace	Výprava	Hudba	délka /cíl.skup.
<i>O pejskovi a kočičce</i>	Irena Křehlíková	Z. Kvasnicová j.h.	Pavel Helebrand	70 min./Děti od 3 let, MŠ, 1. a 2. třída ZŠ
<i>Čtyři pohádky s vlky za vrátky</i>	Noriyuki Sawa j.h.	Noriyuki Sawa j.h.	Tomáš Rossi	60 min./ Děti od 3 let, MŠ, 1. a 2. třída ZŠ
<i>Broučci</i>	Zdeněk Havlíček / H. Motýlová	Alexandr Babraj	Emil Viklický	70 min./Děti od 3 let, MŠ, 1. - 3. třída ZŠ

Název	režie/dramatizace	Výprava	Hudba	délka/cíl.skup.
<i>Víla Amálka</i>	Robert Drobníuch j.h./ Marta Guśniowska	Kamel Boukoffa j.h.	Vlastimil Ondruška	75 min./ Děti od 3 let, MŠ, 1. a 2. třída ZŠ
<i>Princezna Majolenska</i>	Stefan Kulhanek j.h./ Hermína Motýlová	Z.Cigánová – Mojžišková j.h.	Robert Altmann	70 min./Děti od 3 let, MŠ, 1. - 3. třída ZŠ
<i>Půjdem spolu do Betléma</i>	Petr Nosálek	Miroslav Duša j.h.	Pavel Helebrand	70 min./Pro diváky od 3 let
<i>Pinokio</i>	Irena Křehlíková	Miroslav Duša j.h.	Nikos Engonidis	85 min./Děti od 6 let, 1.-5. třída ZŠ
<i>Jak hubatá Dora málem k čertu přišla</i>	Václav Klements	Tomáš Volkmer	Tomáš Rossi	80 min./ Děti od 6 let, 1.-5. třída ZŠ
<i>O rybáři a rybce</i>	Jevgenij Ibragimov j.h.	Tomáš Volkmer	Nikos Engonidis	60 min./ Děti od 8 let
<i>Kráska a zvíře</i>	Miroslav Duša j.h., H. Motýlová	Miroslav Duša j.h.	Rudolf Geri	70 min./ Děti od 8 let, 3. - 7.třída ZŠ
<i>Ze starých pověstí českých</i>	Martin Františák j.h.	Marek Cpin j.h.	Nikos Engonidis	90 min./ 4. – 9. třída ZŠ a žáci SŠ
<i>Stepující stonožka aneb Revue V+W+J</i>	Vlastimil Peška j.h.	Tomáš Volkmer	Jaroslav Ježek	60 min./ Děti od 10 let, 5. – 9. třída ZŠ, žáci SŠ
<i>Liška Bystrouška</i>	Václav Klements	Tomáš Volkmer	Vlastimil Ondruška j.h.	75 min./ děti od 11 let, 6. – 9. třída, žáci SŠ
<i>Dívka s pomoranči</i>	Václav Klements	Tomáš Volkmer	Nikos Engonidis	75 min./ od 12 let, žáci SŠ, dospělí
<i>Malované na Skle</i>	Marián Pecko, Jarek Nohavica	Jaroslav Valek j.h.	V. Ondruška j.h.	100 min./ od 12 let, žáci SŠ, dospělí

Název	režie/dramatizace	Výprava	Hudba	délka/cíl.skup.
Z <i>deníku</i> Ostraváka	Radovan Lipus j.h.	Marek Pražák j.h.	Nikos Engonidis	90 min./ Dospělí

Zdoj: Sestaveno autorkou dle programu Divadla loutek Ostrava 2010/2011

13. 1 Premiéry

Jak již bylo řečeno, DLO chystá v průběhu sezony 2010/2011 čtyři premiéry. První novinku, veselou pohádku o vodnických námluvách s názvem *Nevěsta pro hastrmana*, uvedlo divadlo 29. října. Autorkou hry je dramaturg DLO Jana Pithartová a režisérem je Václav Klemens. Pohádka přibližuje dětem nejrůznější lidové pověsti, které se o vodnících v krajích naší země tradují. Děj se odehrává ve vesnici Mokrá, kde se na potoce Rákosenka usídlil vodník, a o tom, co se všechno může stát, když se zamiluje, vypráví tato pohádka. O hudební složku plnou lidových písní se postaral známý ostravský muzikant Nikos Engonidis a v hlavních rolích vystupují Eva Baláková, Edita Bandyová, Lukáš Červenka, Aleš Petrič, Ivan Feller, Zdeněk Pavlíček, Nikos Engonidis a Tomáš Rossi. Tvůrcem loutek, scény a kostýmů je výtvarník Michal Hejmovský. Pohádka je určená pro děti od 6 let.

Druhou novinkou, kterou divadlo představilo v lednu divákům, bylo *Ošklivé káčátko* režiséra Václava Klemense. Dílo nejslavnějšího světového pohádkáře Hanse Christiana Andersena líčí známý příběh nešťastného labutího mláděte, které se nedopatřením vylíhlo na kachním dvorku. Trápení mláděte končí dnem, kdy se promění v nádhernou, všemi obdivovanou labuť. Pestrobarevné plošné loutky a scénu navrhl výtvarník Rostislav Pospíšil a písňe složil stálý spolupracovník divadla Vlastimil Ondruška. Ve hře se představí Libuše Čecháková, Vladimíra Krakovková, Lenka Macharáčková, Vladimíra Nosálková, Lenka Pavlíčková a Zdeněk Pavlíček. Pohádka je určená pro děti od tří let.

Divadelní hra německého spisovatele Ulricha Huba *Tučňáci na arše* je třetí premiérou DLO (25. 3. 2011). Autor inscenace líčí dětem vtípnou formou jeden ze starozákonních příběhů – o záchraně druhů na Noemově arše a pokládá přitom základní otázky víry. O tom, zda Bůh existuje a zdali je spravedlivý, se dohadují tři nerozluční kamarádi tučňáci. Současně řeší, jak zachránit třetího, když mají pouze dvě jízdenky na

Noemovu archu. Neexistuje mnoho původních her pro děti, které spojuje napínavé dobrodružství plné humoru se zamyšlením nad tím, kdo nebo co určuje řád světa. Oblíbené a mnoha cenami ověřené představení nastudoval v DLO navrátilivší režisér Petr Nosálek. Z německého originálu přeložil text Michal Kotrouš. Petr Nosálek přizval na spolupráci osvědčený tým – výtvarníka Pavla Hubičku a ostravského hudebního skladatele Pavla Helebranda. Ve hře se představí Eva Baláková, Jana Zajacová, Irena Křehlíková, Martin Legerski, Richard Liberda, Ivo Marták a Karel Růžička. Inscenace je určena divákům od 6 let a účinkují v ní i zvířátka ze ZOO Ostrava.

Zatím poslední premiérou, která se uskuteční při příležitosti otevření Alternativní scény 20. května, bude pohádka slovenského autora, divadelníka a hudebníka Martina Geisberga *O víle menší než zrnko máku*. Pohádka určená dětem od tří let vypráví o dobrodružství, přátelství a lásce elfů Lále a Lulú a malinkaté víly Lili. Martin Geisberg se podílel na inscenaci nejen režijně, ale také vytvořil scénu a jeho kapela UMK se postarala o hudební stránku inscenace. Kostýmy navrhla Elisabeth Wittgruber. V hlavních rolích hrají Lenka Sedláčková a Karel Růžička.

14. Aktivity Divadla loutek Ostrava

DLO každoročně nabízí aktivity nad rámec jeho hlavní činnosti. Tou nejdůležitější akcí je pořádání festivalů Spectaculo Interesse a Divadelní pouť bez bariér, které se střídavě konají v sudém a lichém roce. Mimo tyto tradiční festivaly DLO pravidelně realizuje nejružnější programy pro všechny příznivce divadla.

14.1 Spectaculo Interesse

Mezinárodní loutkářský festival Spectaculo Interesse pořádá Divadlo loutek Ostrava od roku 1995 jako bienále, za finanční podpory Statutárního města Ostrava, Moravskoslezského kraje a Ministerstva kultury. Garantem festivalu je České středisko UNIMA. Festival má soutěžní charakter, mezinárodní porota uděluje hlavní cenu za nejlepší představení a sedm individuálních cen.⁶⁵ SI pravidelně probíhá 6 dní na konci měsíce září

⁶⁵ BLECHA, Jaroslav. *Okno do českého loutkářství*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 78.

nejen na domácí scéně, ale také na jevišti Komorní scény Aréna, v Divadelní společnosti Petra Bezruče, v Domě kultury města Ostravy a v prostorách Slezskoostravského hradu. Kromě toho je během festivalu odehráno několik pouličních představení. Dopolnední divadelní představení jsou určena pro žáky mateřských, základních a středních škol z celého Moravskoslezského kraje. Odpolední a večerní programy jsou pak určeny široké veřejnosti. Součástí festivalu bývají také doprovodné akce – workshopy, výstavy, besedy, tvůrčí dílny apod. Informace o průběhu festivalu pravidelně přináší nejen internetové stránky DLO, ale také Česká televize Ostrava, Český rozhlas Ostrava, Televize POLAR a rádio ČAS. Kromě toho DLO vydává festivalový katalog. Partnery festivalu jsou Skupina ČEZ, RWE, Nadace Duhová energie, Městský obvod Ostrava – Jih, Městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz, Raiffeisen bank ad. Mediálními partnery pak jsou Televize POLAR, Český rozhlas Ostrava a Mladá fronta Dnes. SI je největší mezinárodní loutkářský festival v České republice a za dobu svého působení se zařadil mezi prestižní loutkářské festivaly v Evropě. Základním cílem projektu je dosažení výrazného obohacení kulturního života v regionu prostřednictvím setkání loutkářů celého světa a snaha představit divákům různé pojetí loutkářského umění v jednotlivých kulturách, zemích či světadílech.⁶⁶ V předchozích ročnících soutěžily mj. tyto soubory : Kompania Doomsday (Bialystok, Polsko), Tabola Rassa (Barcelona, Španělsko), Bábkové divadlo (Košice, Slovensko), Buchty a loutky (Praha), La Tortue Noire, (Kanada), Duda Paiva Company (Nizozemí), Dzampano (Petrohrad, Rusko) či Divadlo DRAK Hradec Králové. V následující tabulce uvádím přehled posledních tří ročníků festivalu.

Tabulka č.7 Přehled posledních tří festivalů *Spectaculo Interesse*

Ročník	Počet zúčastněných loutkových divadel	Počet odehraných představení	Vítěz hlavní ceny
2005	12 (7 z ČR)	41	Eduardo de Paiva Souza (BRA) – <i>Anděl</i>
2007	9 (6 z ČR)	33	Divadlo DRAK Hradec Králové (ČR) – <i>Jak si hrají tatínkové</i>
2009	18 (7 z ČR)	22	Duda Paiva Company (NIZ) – <i>Prokletí</i>

Zdoj: Sestaveno autorkou dle článků z měsíčníku Ostravská radnice. Dostupné na:

<http://www.ostrava.cz/jahia/Jahia/site/ostava/ostava/o-meste/ostavska-radnice-mesicnik>

⁶⁶ *Vyhodnocení plánu činnosti Divadla loutek Ostrava, příspěvkové organizace za rok 2009.*

14.2 Divadelní pout' bez bariér

Mladší festival zaměřený na terapeutickou funkci divadla, kultury a umění pořádá Divadlo loutek Ostrava od roku 2000 v každém sudém roce. Jedná se o nesoutěžní přehlídku loutkového a alternativního divadla i jiných uměleckých aktivit. Také DPBB probíhá v měsíci září, ale na rozdíl od SI trvá pouze tři dny. Patronem festivalu je Konto BARIÉRY. Do roku 2000 festival směřoval především ke zdravotně postiženým dětem. V dalších letech chce dramaturgie festivalu rozšířit pole své působnosti. Cílem je: *„předvést v Ostravě přehlídku reprezentativních ukázek divadelních a uměleckých cest k co nejlidštější, nejpřirozenější komunikaci nejen se zdravotně postiženými, ale také mezi lidmi různých národností, barvy pleti, státní příslušnosti, sociální úrovně, vyznání, specifických potřeb, a to v širokém spektru od špičkové profesionální produkce po experimentální tvorbu minimálně dotovaných souborů a občanských sdružení.“*⁶⁷ Součástí festivalu jsou také doprovodné programy jako besedy, pohybové dílny, terapeutické dílny, čtení prózy a poezie z tvorby zrakově postižených občanů, výstavy či koncerty. Představení a doprovodné akce probíhají v samotném Divadle loutek, v Domě Kultury Akord, v klubech Marley a Atlantik. Účastníci pak potěší svým programem i pacienty v místních nemocnicích a ústavech. V minulých letech festival navštívila mimo jiné tato divadla: Divadlo Mimotaurus Praha, Divadlo Líšeň Brno, Divadlo Minor Praha, Bohnická company či katedra neslyšících DIFA JAMU. Vstupné na festival činí 20 Kč pro všechny a 10 Kč pro tělesné a zdravotně postižené občany. DPBB je konán za finanční podpory Ministerstva kultury ČR, Statutárního města Ostrava, Moravskoslezského kraje, Úřadu městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz, RWE, Nadace ČEZ, Nadace OKD, sdružení pro podporu nejen nevidomých – Okamžik a Klubu Atlantik.

14.3 Ostatní akce v DLO

Kromě již zmíněných festivalů každoročně divadlo pořádá Den otevřených dveří a Den dětí v Divadle loutek Ostrava.

Den otevřených dveří nemá pevně stanovený termín, v minulých letech byl pořádán například 12. 12. 2009, (při příležitosti připomenutí zahájení činnosti divadla v roce 1953) či

⁶⁷ Divadelní pout' bez bariér. [online] 2011 [cit. 21.4.2011]. Dostupné z: <<http://www.dlo-ostrava.cz/cz/menu/23/festivaly/divadelni-pout-bez-barier/>>

24. 4. 2010 (v rámci akce „OSTRAVA DOKOŘÁN!“). Návštěvníci a příznivci divadla mohli za výkladu zaměstnanců nahlédnout do prostorů, kam se obvykle nedostanou: do malírny, stolárny, krejčovny nebo výroby loutek. Pro děti byly připraveny nejrůznější hry a zábavy. Tato akce byla podpořena Nadací OKD.

K oslavě Mezinárodního dne dětí 1. června se v Ostravě každoročně koná akce s názvem Děti plná Ostrava a DLO přispívá dvěma pohostinskými představeními, která uvádí v dopoledních a odpoledních hodinách. Na představení je vstup zdarma. Současně je možné prohlédnout si budovu divadla. V roce 2009 divadlo uvedlo hry: *Výlet na ostrov snů* a *Vítejte ve světě loutek*, v roce 2010 pak mohly děti shlédnout pohádku o malém jestřábovi s názvem *Jodaka*, japonské studentky Naoko Taniguchi. Akce Děti plná Ostrava se koná pod záštitou starosty městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz, Ing. Miroslava Svozila.

15. Komparace DLO a Divadla Radost v Brně

Divadlo loutek Ostrava si bezesporu zaslouží srovnání s jiným neméně hodnotným profesionálním loutkovým divadlem. Pro následnou komparaci bylo vybráno spřátelené Divadlo Radost v Brně, a to z několika důvodů. Jednak jde o nejbližší stálé loutkové divadlo, dále se řadí vedle DLO k nejnavštěvovanějším loutkovým divadlům a také se nabízela možnost srovnání s loutkovým divadlem, které působí v jiném velkém městě. Komparace obou divadel bude provedeno v rámci marketingového mixu. Porovnání čtyř oblastí marketingového mixu (produkt, cena, místo a komunikace) se jeví jako nepraktičtější a nejdůležitější zdroj informací. Za výhodu Ostravy můžeme považovat to, že primárně na dětského diváka je zaměřeno pouze Divadlo loutek Ostrava, přičemž město Brno disponuje několika divadly zaměřenými na dětské publikum. Zajímavé proto bude zjistit, jak tuto výhodu dokáže Ostrava využít. Než přejdeme k samotnému porovnávání, je důležité krátce zmínit historii Divadla Radost.

15.1 Historie Divadla Radost v Brně

Zásluhu o vznik brněnského Divadla Radost má Vladimír Matoušek, který založil a řídil amatérské loutkové divadlo téhož jména už v předválečných letech v jihomoravském městě Břeclav a ve válečných letech ve Zlíně.⁶⁸ V roce 1945 přišel Matoušek do Brna, kde ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým dr. Františka Tenčíka budoval novou stálou loutkovou scénu, jež se měla stát laboratoří pro výzkum vlivu divadelně – loutkářského umění na děti a mládež.⁶⁹ Zatím poloprofesionální divadlo Radost zahájilo činnost 4. 10. 1947 pohádkou *Dlouhý, Široký a Bystrozraký* (r: V. Matoušek, v: Jarmila Majerová) v bývalém kině Urania na Bratislavské ulici. Během dvou poloprofesionálních sezon utvářel Matoušek umělecký profil divadla. Vzhledem k výborným podmínkám, které panovaly v Radosti, byl přechod k profesionalizaci provozu snadný.

⁶⁸ BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949- 1969*. Praha: Divadelní ústav, 1973, s. 25.

⁶⁹ *25 let loutkového divadla Radost v Brně*. Brno: Loutkové divadlo Radost, 1974. s. 15.

Dr. Jan Malík komentoval zahájení profesionální éry v Radosti takto:

„Po nové reorganizaci loutkářství, která je jedinečná v Evropě i v celém světě, se budeme snažit, aby každé divadlo si našlo svůj svérázný profil. Brno k tomu má nejlepší předpoklady. Dokázalo to svou krátkou, ale plně úspěšnou činností v minulých dvou letech.“⁷⁰

A tak Divadlo Radost zahájilo svou profesionální činnost jako první pobočka Ústředního loutkového divadla dne 25. října 1949 veselohrou *Medvěd Fuňa*. K dosavadním pracovníkům Radosti (mj. Jarmila Majerová, Milan Bárta, František Cupák) přišli nově příchozí (Josef Kaláb, Zdeněk Bezděk ad.), kteří se podíleli na úspěšné činnosti divadla. Od roku 1951 provozuje Radost KNV. V prvních sezonách se na formování profilu divadla výrazně podíleli zejména režisér Josef Kaláb, jehož lyrické hry výborně doplňovala hudební složka Aloise Šebestíka a výtvarná práce Jarmily Majerové. Dramaturgie Radosti často uváděla původní hry současných autorů, kteří přímo spolupracovali s divadlem, jako byli např. Zdeněk Bezděk, Josef Kaláb, Jaroslav Lukeš ad. Prvním výrazným úspěchem byla Kalábova inscenace hry J. Borisové *Tajemství zlatého klíčku* (v: K. Hlavatý aj. Majerová, 1955), kde bylo použito hůlkových loutek. Také v prvních sezonách Radost stále spolupracovala s Výzkumným ústavem pedagogickým a každá nová hra byla podrobena vědeckému šetření, která potvrzovala výchovné předpoklady, na nichž byly inscenace založeny.

V 60. letech dochází v souboru k obměně, na post ředitele nastupuje Dr. František Sokol a uměleckým vedoucím se stává Jiří Jaroš. Jaroš uplatňuje svůj osobitý režijní styl a i v tomto divadle klade důraz na nonverbální složku inscenace. Zavádí nové loutkářské techniky, jako je divadlo masek či černé divadlo. V tomto duchu vznikají např. *Zlatovláska* (Kainar, 1964), *Touha po třech pomerančích* (Jaroš, 1965), *Prasátka se vlka nebojí* (Jaroš, 1968), *Měsíční vila* (Jaroš, 1969). Koncem sezony 1968 – 1969 odchází Sokol s Jarošem a do čela Radosti nastupuje hudební skladatel Ladislav Štancl, jehož scénická hudba doprovázela inscenace. Ve stejné době přichází do divadla režisér Pavel Vašíček a dramaturgie divadla se poprvé obrací na dospělé diváky (Ghelderode: *Slepci*, Gogol: *Nos*, obě 1971, García Lorca: *Neotesané loutky*, Apollinaire: *Prsy Tirésiovy*, obě 1973). V roce 1979 odchází Vašíček do Divadla dětí v Plzni. Za dobu svého působení nastudoval v Radosti mnoho poetických her pro

⁷⁰ 25 let loutkového divadla Radost v Brně. Brno: Loutkové divadlo Radost, 1974. s. 17.

děti (Karafiát, Vašíček: *Broučci*, 1970, Bílková: *Popelka*, 1972 ad.) a také pásem pro předškolní děti (např. pásmo poezie *Zlatá rybička a modrý květ*, pásmo Hrubínovy poezie *Špalíček*, 1979).

Osmdesátá léta se nesla v Radosti ve znamení hledání režijní osobnosti. Krátce zde působil režisér K. Brožek (1980/81), střídavě režírovali i členové souboru V. Schiller (Pospíšilová, *Princezna s ozvěnou*, 1981), M. Matoušek (Peřinová: *Pohádky na draka*, 1982) či hostující režiséři P. Vašíček (Vašíček: *Cirkus Pepík*, 1981) a J. Středa (Středa: *Zkoušky Lišky Bystroušky*, 1984). K další generační obměně souboru dochází v roce 1984, kdy přichází režisér P. Kracik společně s výtvarníkem J. Milfajtem. Jejich první společnou prací byl Ibsenův Císař Peer Gynt (1985), který upoutal pozornost naddimenzovanými figurínami a jejich animací. Následovaly významově mnohovrstevnaté inscenace (Vodička: *Asagao*, 1985, Puškin: *O carevičce a sedmi bohatýrech*, 1986, Molière: *Don Juan*, 1988).⁷¹ V letech 1988-1990 bylo Loutkové divadlo Radost součástí komplexu Brněnská divadla. Od roku 1990 zřizuje Loutkové divadlo Radost Okresní úřad Brno – město.

V roce 1994 se po E. Janěkové a L. Válkovi stává ředitelem Vlastimil Peška, který působí ve funkci dodnes. Díky Peškově mnohostrannosti (je režisérem, hudebním skladatelem, scénografem a scénáristou) došlo k výraznému obohacení uměleckého programu o hudebně zábavné loutkové hry. Výrazně posílila hudební stránka inscenací, ve kterých herci kromě zpěvu bravurně ovládají i hru na hudební nástroje. Kromě hudby dominuje v inscenacích i dravá komika. Peška se podílel jak dramaticky, tak i režijně či hudebně na rozsáhlém počtu inscenací, z nichž bych jmenovala např. lehce ironické Jiráskovy *Staré pověsti české* (1994), *Cvokstory* (1995), pásmo *Husovické Betlém* (1997), Foglarovy *Rychlé šípy* (2003) či nejnovější *Jak to dělají Andělé?* (2009). Od roku 2003 pořádá divadlo každoročně nesoutěžní přehlídku domácích dětských loutkových i činoherních divadel s názvem Festival Radosti, který je obohacen i o několik zahraničních hostů. Festival je od roku 2009 součástí akce Týden kejklířů a od roku 2010 pak probíhá v rámci nového mezinárodního festivalu Divadelní svět Brno. Divadlo Radost je příspěvkovou organizací, kterou zřizuje městská část Brno – střed.

⁷¹ ŠORMOVÁ, Eva. *Česká divadla*. Praha: Divadelní ústav, 2000, s. 246.

15.2 Marketingový mix

Marketingový mix představuje souhrn všech kroků, jimiž organizace dosahuje svých cílů. Správné nakombinování marketingového mixu může organizace provést až po vyřešení strategických problémů, do kterých patří segmentace (Segmentation), zacílení (Targeting) a umístění (Positioning). V rámci segmentace a zacílení nejprve zjišťujeme, komu budeme naše produkty či služby nabízet. Dále odhalujeme, jací jsou naši potenciální zákazníci, jak je zaujmout, jak s nimi komunikovat atd. V případě umístění se musí organizace rozhodnout, jakým způsobem se bude prezentovat navenek, na co bude klást důraz a s jakou vlastností či vlastnostmi si ji budou zákazníci spojovat.⁷²

V případě obou srovnávaných divadel je trh segmentován zcela jednoznačně. Cílovou skupinou obou divadel jsou primárně děti předškolního a školního věku. Kromě demografického hlediska lze trh segmentovat dle geografie, pohlaví, stupně vzdělání atd. V oblasti positioningu, se organizace snaží vyčlenit vůči konkurenci s cílem získat konkurenční výhodu. V tomto směru má DLO výhodu, neboť je v Ostravě jediným divadlem s jasně vymezeným profilem zaměřeným na tvorbu pro děti a mládež. Naproti tomu Brno je městem s vyšší koncentrací divadel stejného zaměření jako má Divadlo Radost - např. Divadlo Líšeň, Divadlo Polárka či Zemanovo divadlo. I když si Radost nemůže stěžovat na nízkou návštěvnost, musí vynakládat větší úsilí, aby obstálo v takovéto konkurenci.

Na každého návštěvníka divadla působí řada nejrůznějších faktorů, např. umístění budovy divadla, její dostupnost, vybavení, výkony herců, atmosféra, plakáty, letáky či webové stránky. Pokud jsou návštěvníci s těmito záležitostmi spokojeni, můžou se zaměřit na samotnou produkci divadla. Důležité je, aby divadlo pochopilo, o co má divák zájem a dokázalo mu to v plné míře poskytnout. Na základě tohoto poznání může organizace nakombinovat marketingový mix, složený z tzv. 4 P. Ty tvoří výrobek (Produkt), cena (Price), místo (Place) a komunikace (Promotion). Účinný marketingový mix kombinuje všechny proměnné tak, aby došlo k maximálnímu uspokojení zákazníků a k plnění cílů samotné organizace. Cíle obou divadel jsou zřejmé, jde o to nabídnout divákům nejvyšší možný počet kvalitních představení.

⁷² Marketingový mix- jeho rozbor, možnosti využití a problémy. [online] 2011 [cit. 30.4.201] Dostupné z: <<http://marketing.robertynemecek.com/marketingovy-mix-rozbor/>>

15.2.1 Výrobek (Produkt)

„Výrobek je vše, co může trh nabídnout za účelem získání pozornosti, nabytí, používání nebo spotřeby, tzn. Vše, co by mohlo uspokojit nějaké přání nebo potřebu. Patří sem hmotné předměty, služby, osoby, místa, organizace a myšlenky.“⁷³ O koupi produktu se zákazníci rozhodují na základě subjektivně vnímané hodnoty, která udává míru spokojenosti. Důležitou roli přitom hraje kvalita. V oblasti divadelního umění se jedná o produkt specifický, neobvyklý, převážně abstraktní, symbolické a nemateriální povahy (vyvolávající např. zážitek nebo zábavu).⁷⁴

Produktem obou srovnávaných divadel je veškerá nabídka divákům. Hlavním produktem je repertoár divadla, tudíž zde můžeme zahrnout celou dramaturgii. O tom, jak bude vypadat dramaturgický plán i samotná nabídka produktů, rozhoduje umělecký šéf společně s dramaturgem a ředitelem divadla. Repertoár DLO i Radosti je velice podobný, obě divadla uvádějí klasické i moderní loutkové hry převážně českých autorů či jejich dramaturgie. V Radosti pak z velké části dominují autorské hry pana ředitele Vlastimila Pešky. Jak Divadlo Radost, tak i DLO myslí i na dospělé diváky a jednou týdně uvádí inscenace určené právě jim.

Do produktu patří i: kulturní služba, zábava, zprostředkování tradice, samotná budova divadla, pořádání kulturních vzdělávacích akcí a kulturně společenských příležitostí (jako jsou výstavy, přednášky, kurzy, workshopy, festivaly apod.). Řadíme zde také služby informační, propagační, distribuční, produkční ad., pronájmy divadelních prostor a technických zařízení. Dále prodej autorských práv a licencí a doplňkový prodej produktů.

Za produkt můžeme považovat také některé body z hlavní činnosti divadla. V případě Radosti⁷⁵ se jedná o pořádání vlastních divadelních představení, působení na diváky prostřednictvím dramatického umění, jehož specifika vznikají využíváním všech prostředků loutkového, alternativního i činoherního divadla, realizací divadelní činnosti prostřednictvím jiných pořadatelů (hostování, festivaly, přehlídky) a pořádáním veřejných představení jiných

⁷³ HANNAGAN, J. Tim. *Marketing pro neziskový sektor*. Praha: Management Press, 1996, s. 111.

⁷⁴ DVOŘÁK, J. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadle jinak* Praha: Pražská scéna, 2004. s.131.

⁷⁵ *Zřizovací listina organizace Divadlo Radost, příspěvková organizace*. [Online] 2011 [cit. 30.4. 2011] Dostupné z: <http://www.divadlo-radost.cz/_download/dokumenty-02.pdf>

divadelních souborů. V DLO⁷⁶ je to pak veřejné provozování, resp. veřejné užití divadelních a hudebních děl, se zvláštním zřetelem k zájmům a potřebám mladé generace na vlastní scéně, cizích scénách v rámci republiky i v zahraničí. Obě divadla se také zabývají vydavatelskou činností. DLO díky otevření alternativní scény v květnu 2011 rozšíří své produktové portfolio o terapeutické dílny pro handicapované děti s názvem *Terapie loutkou*, o tvořivé dílny pro žáky mateřských škol a prvního stupně základních škol – *Moje malé loutkové divadlo*. Pro studenty základních škol je připravena dílna *Ruka jako loutka*, pro mládež a vysokoškoláky to bude – *Všechno může být loutkou* a pro dospělé se otevře tvůrčí dílna s názvem *Maska, tělo, pohyb*. Pro návštěvníky je připravena také od května 2011 nová gastronomická služba – občerstvení *Galerie loutek* a od července pak přibude i bufet ve foyer.

Všechny produkty mají svůj životní cyklus, který zahrnuje pět fází, jimiž daný výrobek (služba) v určitém časovém stádiu prochází. Jedná se o fázi zavádění, růstu, zralosti, nasycení a poklesu. Jan Dvořák ve své knize *Kreativní management pro divadlo aneb O divadla jinak* popisuje, jakými fázemi prochází samotná inscenace:

„Fáze zaváděcí - rozbíhá se propagační kampaň, tisková beseda před premiérou, veřejné generálky, premiéra. Fáze růstu - vrcholí propagační kampaň, první reprízy, diváci reagují na pověst novinky a mediální ohlas, roste povědomí o díle, vysoká poptávka na trhu - zájem zpravidla překračuje diváckou kapacitu. Fáze zralosti - na představení je znát dokonalé zažití a zvládnutí uměleckých úkolů, je zjevná vyzrálost provedení, ke zralosti přispívá i kulminující či stabilní zájem publika, povědomí veřejnosti o díle je maximální, přichází bod zlomu - většina zájemců již titul viděla, dochází k rozšíření distribuce (prodejní síť a forem), doznívá publicita, propagační kampaň zpravidla skončila. Fáze nasycení - (saturace, v některých případech může splynout s předchozí fází zralosti) divácký zájem byl nasycen, titul přestává být vyprodán, možnosti inscenace jsou vyčerpány, v provedení se objevuje netvořivá rutina, možná už i únava ze stereotypu, při mimořádném úspěchu se pravděpodobně s obdobným dílem objevila konkurence. Fáze poklesu (degenerace) - zájem diváků prudce klesá, v hledišti dramaticky přibývá volných míst, děje se tak pravděpodobně i přes pokusy cenových slev a jiných výhod, interpretace navíc může být nepřesná, přibližná, možná i bez výraznějšího zájmu o výsledek, někdy se projevují síly i známky demoralizace, případně i „ponorková“ nemoc, energie a tvořivé síly v divadle jsou již plně orientovány k novým

⁷⁶ Zřizovací listina Divadla loutek Ostrava, příspěvkové organizace. Zapůjčený originál J. Adámkovou.

*úkolům, inscenační běh uzavírá derniéra.*⁷⁷ Jednotlivé fáze jsou v divadelním prostředí ovlivněny mj. také módními trendy, konkurencí či nepředvídaným chováním diváků.

V roce 2009 uskutečnilo DLO 486 představení ve vlastní režii, z toho 465 představení uvedlo na vlastní scéně (včetně hostujících souborů). V případě DR bylo v roce 2009 odehráno 403 představení, z toho 364 na domovské scéně (z toho 313 na hlavní scéně, 37 na malé scéně a 7 na letní) včetně hostů. V průměru nabídne DLO 49 a DR 41 představení za měsíc. Z těchto čísel je patrné, že i když DLO disponuje pouze jedinou hlavní scénou, nabízí divákům o poznání více představení. Během roku 2009 mělo DLO na repertoáru celkem 21 titulů, 13 z nich bylo určeno pro nejmenší diváky a žáky 1. stupně základních škol, pro žáky 2. stupně ZŠ, studenty a dospělé bylo nabídnuto 8 titulů. DR mělo na repertoáru 27 titulů, z nichž 11 bylo určeno nejmenším divákům, 16 nabídlo žákům ZŠ a mládeži, z toho 8 titulů uvedlo divadlo při večerních představeních. Z toho vyplývá, že dramaturgie DR nabídla o polovinu více titulů než DLO určených pro žáky 2. stupně ZŠ a mládeži. V následující tabulce nejprve uvádím srovnání počtu představení v letech 2008 a 2009 a v grafu pak srovnání nabídnutých titulů.

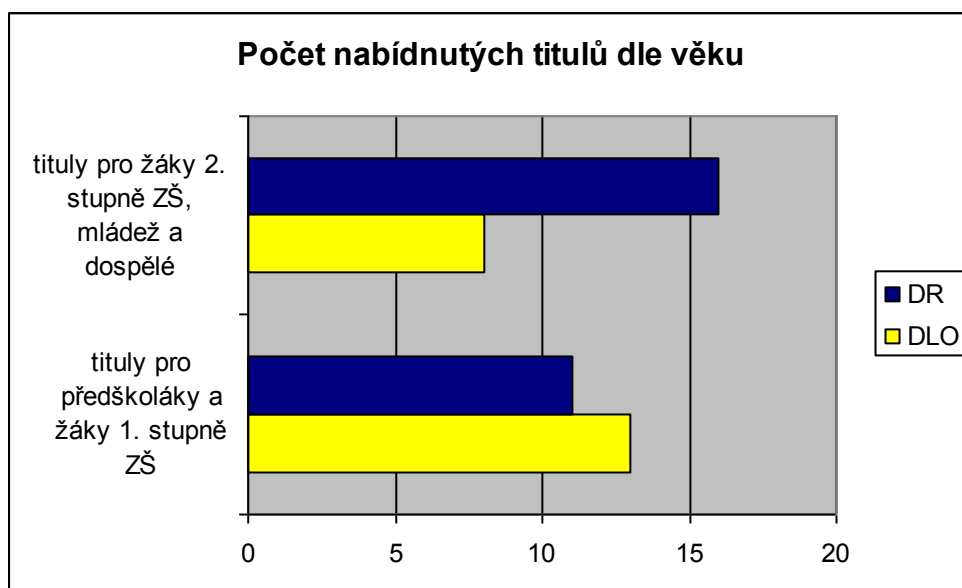
Tabulka č.8 Počet představení a počet uváděných titulů v letech 2008 a 2009

	Počet představení 2008	Počet představení 2009	Poč. uváděných titulů (z toho premiér) 2008	Poč. uváděných titulů (z toho premiér) 2009
DLO	421	486	16 (4)	21 (4)
DR	376	403	24 (4)	27 (4)

Zdroj: sestaveno autorkou dle Výročních zpráv obou divadel a na základě dat ze statistiky *NIPOS – statistika kultury 2008, 2009*. Dostupné z : < <http://new.nipos-mk.cz/?cat=126> >

⁷⁷ DVOŘÁK, J. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadla jinak* Praha: Pražská scéna, 2004. s.138.

Graf č. 2 Počet nabídnutých titulů dle věku

Zdroj: sestaveno autorkou dle informací z výročních zpráv obou divadel.

V roce 2009 nastudovalo DLO 4 premiéry a to: *Výlet na ostrov snů* (27.2. 2009, r. a v. : Rostislav Pospíšil), *Tajný deník Adriana Molea* (24. 4. 2009, r.: Václav Klements, v.: David Bazika), *Broučci* (6. 9. 2009, r.: Hermína Motýlová, v.: Alexej Babraj) a *Víla Amálka* (20. 11. 2009, r.: Robert Drobníuch, v.: Kamel Roukoffa). Také DR nabídla divákům 4 premiéry : *Mlsný drak a čárymuka* (1. 3. 2009, r.: Janusz Ryl Krystianowski, v.: Jacek Zagajewski), *Jak to dělají andělé aneb stvoření světa* (10. 5. 2009, r.: Vlastimil Peška, v.: Tomáš Volkmer), *Tingl Tangl* (30. 6. 2009, r.+v. : Vlastimil Peška) a *O Honzovi a zakleté princezně* (25. 9. 2009, r.: Tomáš Kočko, v.: Michal Hejmovský).

Zajímavé je také srovnání v počtu zájezdových představení. DR uskutečnilo 36 zájezdových představení, z nichž 35 bylo uvedeno v České republice a jedno v zahraničí, naproti tomu DLO odehrálo 21 představení mimo domovskou scénu (18 v tuzemsku a 3 v zahraničí). Z těchto čísel je patrné, že DR podniklo o polovinu více zájezdů v tuzemsku než DLO. Rozdíl je také v počtu odehraných představení hostujícími soubory. V DLO bylo uvedeno 39 inscenací odehraných hostujícími soubory, v Radosti pak jen 7. Tento fakt byl ovlivněn zejména festivalem SPECTACULO INTERESSE OSTRAVA 2009 (na něm bylo odehráno celkem 22 představení odehraných 18- ti loutkovými divadly).

Tabulka č.8 srovnání zájezdů a hostování v roce 2009

	Zájezdy v ČR	Zájezdy v zahraničí	Počet př. odehraných hostujícími soubory
DLO	18	3	39
DR	35	1	7

Zdroj: sestaveno autorkou dle informací z výročních zpráv obou divadel.

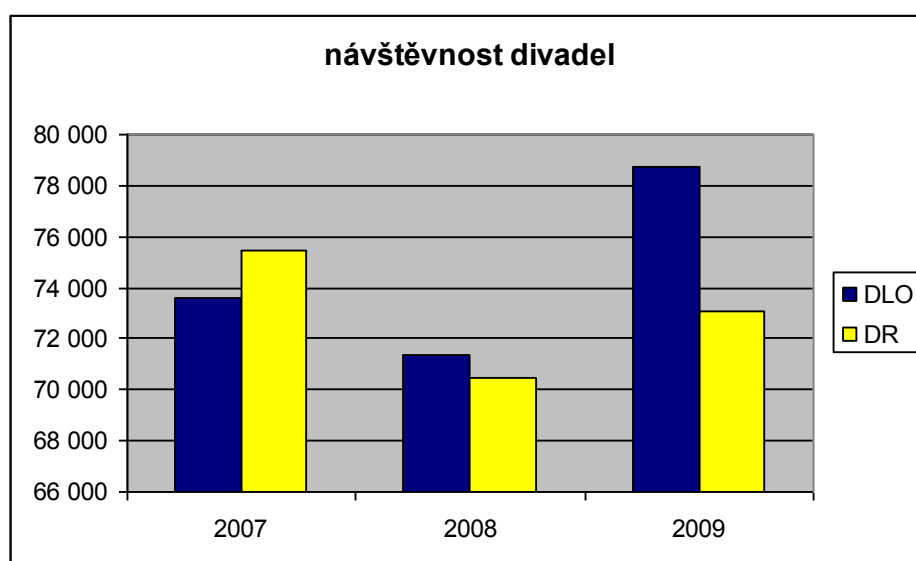
Do produktu řadíme také pronájem divadelních prostor. Obě divadla pronajímají své sály, v rámci doplňkové činnosti. V případě DLO není přesně stanovená cena. Divadlo řeší cenu individuálně, podle toho o jakou akci se jedná a zda-li si klient žádá k pronájmu i další služby (osvětlovače, uvaděče, zvukaře atd.) V DR jsou uvedeny přesné částky za pronájem sálů – Malý sál je pronajímán za 15 000,-Kč a Velký sál za 30 000,-Kč bez DPH a včetně služeb. Pokud chce klient pronajmout oba sály, divadlo je nabízí se slevou celkem za 37 000,-Kč.

Aby byl výčet nabízeného produktu kompletní, je nutné zmínit i tzv. jiné akce. DLO v roce 2009 pořádalo koncem září již zmiňovaný 8. ročník festivalu Spectacullo Interesse. V rámci doprovodného programu se ve výstavní síni Magistrátu města Ostravy konala výstava loutek k 80. výročí organizace UNIMA. Výstava trvala až do konce října. Další doprovodnou akcí, kterou DLO pořádalo v budově Janáčkovy konzervatoře byl odborný workshop „Objekt jako partner“ pod vedením známého loutkáře Dudy Paivy. Mimo to DLO nabídlo divákům jako každý rok akce – Den dětí v Divadle loutek Ostrava a Den otevřených dveří, na který se přišlo podívat 639 návštěvníků. DR nabídlo v roce 2009 také řadu zajímavých akcí, které byly přichystány v rámci oslavy 60. výročí založení divadla. Především to byl 10. festival Radosti s podtitulem „Muzikály a hudební komedie z Radosti“, který se konal koncem listopadu. Celý festival byl rámován otevřením velkolepé výstavy loutek na Špilberku, která byla hojně navštěvována až do konce ledna 2010.⁷⁸ Na závěr festivalu byl promítnut dokumentární film věnovaný 60. výročí založení Radosti. K oslavám byla vydána také publikace mapující 10 let činnosti divadla.

⁷⁸ *Zřizovací listina organizace Divadlo Radost, příspěvková organizace.* [Online] 2011 [cit. 2.5. 2011] Dostupné z: <http://www.divadlo-radost.cz/_download/dokumenty-02.pdf>

Návštěvnost je klíčovým parametrem při porovnávání oblíbenosti produktu. Obě divadla patří k nejnavštěvovanějším profesionálním loutkovým divadlům v České republice a nemohou si stěžovat na nezáměr publika. Obrovské plus má na své straně DLO v podobě nulové konkurence, naproti tomu DR svádí „boj“ o potenciální diváky s ostatními divadly zaměřenými na tvorbu pro děti a mládež. Obě divadla pravidelně překračují 70 tisícovou hranici návštěvnosti. Ze všech loutkových divadel se stálou scénou, zavítá tak obrovský počet diváků už jen do Divadla DRAK v Hradci Králové. V následujícím grafu porovnávám návštěvnost divadel v letech 2007, 2008 a 2009.

Graf č. 3 návštěvnost divadel v roce 2007, 2008, 2009

Zdroj: sestaveno autorkou na základě dat ze statistiky NIPOS– statistika kultury 2008, 2009. Dostupné z : <
<http://new.nipos-mk.cz/?cat=126> >

Na grafu č.3 můžeme vidět prudké zvýšení návštěvnosti DLO v roce 2009. Toto navýšení vyplývá z okolnosti, že DLO nabídlo o 65 představení více než v roce 2008. DR nabídlo o 12 představení více než v roce 2008. Průměrná návštěvnost v posledních letech je v DR okolo 90% a v DLO okolo 98% a to především díky tomu, že DLO nabízí větší počet představení a nemá v Ostravě a okolí konkurenci.

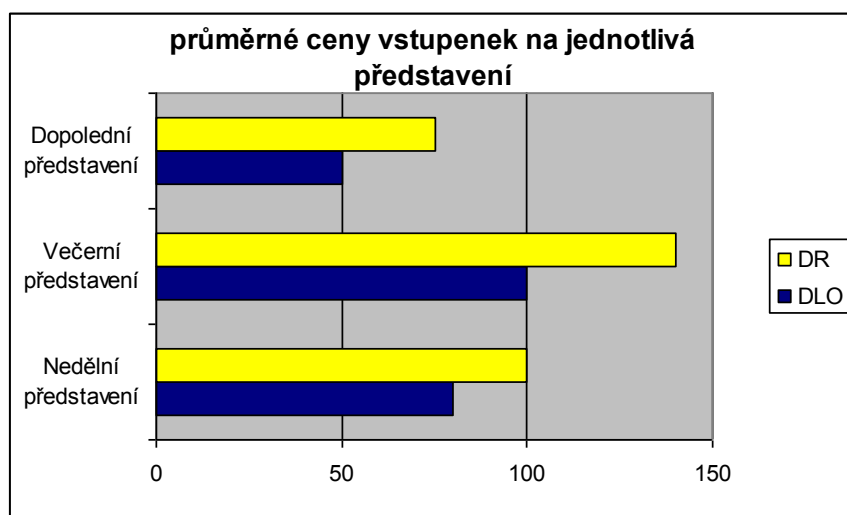
15.2.2 Cena (Price)

Cena představuje hodnotu vyjádřenou v penězích za kterou se produkt či služba prodává. Je jedinou a nejpružnější složkou marketingového mixu, která přináší příjmy. Při

vytváření ceny se musí brát v úvahu také ceny konkurence, poptávka či životní cyklus produktu. Cenou může být také hodnota umělce, která zvyšuje poptávku – tzv. star - systém. Může se jednat o známého herce, režiséra, ale i imaginární postavy (např. Jára Cimrman). Na tomto systému staví i Divadlo Spejbla a Hurvínka se svými hvězdami. Kromě toho divadla lákají návštěvníky na nejrůznější slevy a výhody (pro studenty, důchodce, ZTP, množstevní slevy ad.).

U obou srovnávaných divadel se průměrná cena vstupenek za poslední roky výrazně nenavýšuje (jedná se o cca 5,- Kč). Jak DLO tak DR mají stanovené ceny vstupenek pro nedělní představení, dopolední představení a večerní představení. V následujícím grafu uvádím průměrné ceny vstupenek obou divadel.

Graf č. 4 Průměrné ceny vstupenek v DLO a DR v Kč.

Zdroj: sestaveno autorkou dle informací z webových stránek DLO a DR.

V DLO se cena na dopolední představení liší. Pro předškolní děti a žáky 1. a 2. tříd je to 45 Kč a pro žáky od 3. tříd pak 55 Kč. V grafu je uvedena průměrná cena. Cena na dopolední představení DR pro školní diváky činí 50 Kč a pro mimoškolní diváky je to 100 Kč, v grafu je taktéž uvedena průměrná cena dopoledních představení. Na premiérová představení stanovilo DLO jednotnou cenu 100 Kč a v případě inscenace Z Deníku Ostraváka divák zaplatí 150 Kč a to z toho důvodu, že se jedná o dlouhodobě velice úspěšnou hru. O pokles zájmu diváků se DLO bát nemusí, neboť je tato hra pravidelně vyprodána. DR poskytuje důchodcům a studentům slevu 50 %. DLO takovouto slevu neposkytuje. Na

představení hostujících souborů se ceny liší (průměrně divák zaplatí okolo 120 Kč) a DR na ně neposkytuje slevu.

V DLO neexistuje předplatné. Od roku 2012 však chce divadlo zavést věrnostní program. Pro majitele věrnostního programu budou připraveny určité výhody, které jsou zatím v jednání. Dle produkční se může jednat např. o 4 představení + páté zdarma. DR rovněž neposkytuje předplatné.

15.2.3 Místo (Place)

V marketingu se pod pojmem „místo“ rozumí prostor, kde je nabízen daný produkt. Místo také zahrnuje umístění a využití přímých a nepřímých distribučních cest. V divadle rozeznáváme tyto formy distribuce:

- a) *„Pokladna divadla - přímá nezprostředkovaná distribuce s přímým kontaktem divadla s divákem, tzv. první linie kontaktu, s úzkým sortimentem vstupenek jediného divadla, pokladen může být více a mohou tvořit i propojenou síť.*
- b) *Prodejní a předprodejní síť - zpravidla nepřímý, zprostředkovaný prodej pro větší množství diváků: tiket systémy, reservační systémy, terminály (Ticketpro, Ticketstream, BTI- Bohemia Tiket international ad.).*
- c) *Specializovaná prodejna vstupenek- s nejširším sortimentem (...)*
- d) *Internetový prodej- elektronický prodej, on-line, přes internet (zatím převážně ve fázi rezervace...).*⁷⁹

DLO sídlí na Pivovarské ulici v centru Ostravy. Z hlediska dostupnosti se jedná o velice výhodnou polohu. V blízkosti budovy divadla se nachází tramvajové zastávky Výstaviště (cca 3 minuty) a Elektra (cca 5 minut) z kterých vyjíždějí tramvaje do všech částí Ostravy. Z Elektry se pak mimoostravští diváci dostanou pomocí MHD (linky č. 1, 2, 8, 18) na Hlavní nádraží. Před divadlem se nachází rovněž rozlehlé parkoviště, které mohou využít diváci cestující autem. Taktéž DR disponuje velice dobrým strategickým umístěním v centru Brna. Divadlo sídlí na ulici Bratislavská, cca 5 minut od tramvajové zastávky Kornerova

⁷⁹ DVOŘÁK, J. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadla jinak* Praha: Pražská scéna, 2004. s.150

(linky č. 2, 4, 9). Pomocí těchto tramvají se mimobrněnský diváci lehce dopraví na Hlavní nádraží. Od dubna je návštěvníkům k dispozici vchod a parkoviště z ulice Cejl 29.

DLO disponuje prozatím pouze jediným sálem, který pojme 250 dětských nebo 176 dospělých diváků. DR má proti tomu výhodu, svá představení uvádí buď ve Velkém sále (kapacita 225 míst) nebo v Malém sále (80 míst). Během prázdnin využívá DR také Letní scénu. Pokud srovnáme kapacitu nabídnutých míst s počtem prodaných vstupenek, můžeme si všimnout, že sály DR by mohly být více využívány. V Brně však musíme počítat s konkurencí, proto se zdá být počet nabídnutých představení dostačující. V roce 2009 nabídlo DR divákům 70 425 míst v hlavním sále a prodáno bylo 61 949 vstupenek. Kapacita nabídnutých míst v Malém sále činila 2 780 míst, z toho bylo prodáno 2 403 vstupenek. Naproti tomu počet prodaných vstupenek (826) na Letní scénu překročil počet nabídnutých míst (770). Více než 100% návštěvnost byla umožněna díky přístavkům. DLO nabídlo v roce 2009 84 590 míst a prodalo 83 081 vstupenek. Z toho vyplývá, že návštěvnost divadla byla téměř 100%. Vzhledem k obrovské návštěvnosti DLO je patrné, že kapacita nabídnutých míst již začínala být nedostačující. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno ke stavbě alternativní scény, kde vznikne nový komorní prostor pro 60 diváků a amfiteátr pro 100 diváků. Zájmy obou divadel pak spočívají v maximálním zaplnění svých kapacit.

DLO prodává své vstupenky v předprodejní pokladně divadla a na vybraná představení také v pobočce ostravského informačního centra v Ostravě, u zastávky Elektra. Vstupenky lze rezervovat od pondělí do pátku v době 11.00–13.00, 14.00–17.30 a hodinu před představením pro veřejnost. Na představení Z Deníku Ostraváka nelze provést rezervaci. Vstupenky lze objednat buď telefonicky nebo e - mailem a to vždy do pátku do 17.00. Předprodej na vybraná představení na měsíc, začíná první pondělí měsíce předchozího. Nevýhodou je, že nelze rezervovat vstupenky online, přes internet. V dnešní době již řada divadel využívá tento rychlý a snadný způsob rezervace. Divákům jednat šetří čas a mají také možnost sledovat z pohodlí domova přehled o tom, která představení jsou volná. Od nové sezóny by DLO rádo nabídlo divákům možnost rezervace přes internet pomocí rezervačního systému Colloseum. DR má obrovskou výhodu v podobě rezervačního systému přes internet. Přímo na webových stránkách divadla má návštěvník možnost shlédnout, která místa jsou ještě k dispozici a případně je zarezervovat. Vstupenky si pak vyzvedne v pokladně divadla do 3 pracovních dnů, pokud tak neučiní jsou pak prodány případným zájemcům u pokladny. Vstupenky na nedělní a večerní představení, lze zakoupit v předprodeji divadla od pondělí do pátku od 8.00-

12.00, 12.30-16.30 a jednu hodinu před představením. Pokud nejsou zcela vyprodány dopolední představení pro děti, je možné zakoupit si lístek 15 minut před začátkem v pokladně divadla. Předprodej na následující měsíc začíná obvykle 15.

15.2.4 Komunikace (Promotion)

„Pod komunikací rozumíme komunikaci o produktu se zákazníkem, jejímž cílem je stimulování zákazníka ke koupi produktu, jinými slovy podněcování odbytu. V tržním prostředí se rozlišují čtyři základní formy komunikace, které se mohou pochopitelně i kombinovat. Jde o reklamu, osobní prodej, podporu prodeje a publicitu resp. public relations.“⁸⁰ Cílem komunikace je co nejvýhodněji prodat výrobek a to v největším možném množství. Za účelový typ komunikace můžeme označit propagaci. Jinými slovy, podstatou komunikace je předání srozumitelné informace a cílem propagace je vytvořit příznivý obraz o organizaci v zájmu zvýšení poptávky.⁸¹

Důležitým identifikačním, propagačním a rozlišovacím symbolem je logo. Logo by mělo být jednoduché, originální a také snadno zapamatovatelné. Loga obou divadel jsou právě takové a spojuje je dokonce i jméno jejich autora – Tomáše Volkmera. DLO vsadilo na zářivé barvy a jednoduché sdělení. Dle mého názoru postavička může symbolizovat loutku, ale také malé dítě, které si zvesela vykračuje do divadla. Zajímavé je použití zkratky DLO v názvu. Logem jsou opatřeny veškeré propagační a tiskové materiály divadla. Cílem bylo vytvořit jednotný styl. DR ve svém logu vtipně využilo počátečního písmene R, které proměnilo v maňáska. Barvy jsou o něco méně nápadné – světle žlutá a růžová. To, že DR požádalo o vytvoření loga právě ostravského výtvarníka Tomáše Volkmera potvrzuje, že mezi oběma divadly panuje zdravá konkurence a přátelské vztahy.

⁸⁰ ŠKARABELOVÁ, S. *Marketing ve veřejném sektoru*. Brno, Masarykova univerzita: 2005, s. 31.

⁸¹ HANNAGAN, J. Tim. *Marketing pro neziskový sektor*. Praha: Management Press, 1996, s. 164

Obr.č. 6 Logo DLO

Zdroj: www.i-divadlo.cz

Obr. č.7 Logo DR

Zdroj: <http://www.brno.cz/obcan/vyznamne-osoby-a-vyroci/predstavitele-kulturnich-zarizeni-a-muzei/>

Dle průzkumu trhu produkční DLO se nejčastěji o program a dění v divadle dozvídají zákazníci z plakátů (cca 65%) a z webových stránek (cca 30%). DLO má k dispozici 90 výlepových ploch v Ostravě. Výlep plakátů má na starosti externí firma Rengl s.r.o. Také v Brně lákají na představení DR barevné plakáty. Přesný počet výlepových ploch však není znám.

Webové stránky představují rychlý a snadno dostupný zdroj informací. Stránky obou divadel jsou neustále aktualizovány. Nechybí zde informace o repertoáru, premiérách, ceně vstupného, historii divadla atd. Jak DLO tak DR nabízí na svých stránkách rezervační formuláře, které slouží k objednání představení pro školy. Výborným komunikačním prostředkem na webových stránkách DLO je chat, prostřednictvím něhož může vedení ihned reagovat na případné dotazy, přání i stížnosti. Webové stránky DR chat nemají, ale za to zveřejňují dokumenty (zřizovací listinu, finanční plán, výpis z OR či výroční zprávu) a lze na nich provést online rezervaci vstupenek. O historii DR si lze přečíst také v anglickém, německém a francouzském jazyce. Připravuje se i ruská verze.

Neméně důležitý komunikační prostředek představují v dnešní době velice rozšířené a populární sociální sítě. Obě divadla mají založené své profily na sociální síti Facebook. Nalezneme zde informace o představeních, o chystaných novinkách, událostech, akcích a také nejrůznější fotky, videa či recenze. Návštěvníci stránek zde mohou prostřednictvím vzkazů ihned reagovat na shlédnutá představení a divadla tak dostávají okamžitě zpětnou vazbu na svou tvorbu.

V DLO mají na starosti komunikaci se školkami a školami dvě obchodní referentky, které vždy v období května zasílají do škol v nákladu 1 200 ks nabídku divadla. Nabídka obsahuje katalog, průvodní dopis, metodické listy a přihlášku. Pokud se škola rozhodne navštívit některé z představení odešle zpět vyplněnou přihlášku. Od září pak tajemnice divadla obvolává a komunikuje s jednotlivými školami a ty závazně potvrzují objednávku. Školy si také mohou objednat představení kdykoliv během roku, pokud nejsou vyprodána. V DR probíhá komunikace se školami podobně jako DLO. Nábor divadla pošle před začátkem sezóny tištěný katalog s nabídkou. Zároveň je již několik let v provozu objednávkový katalog na webových stránkách divadla. Dle manažera Divadla Radost, v současné době všechny školy rezervují představení právě přes internet.

Kromě již zmíněných plakátů, reklamu divadla zajišťují také jiné propagační materiály. DLO vydává pravidelně již od svého vzniku ročenku, která obsahuje výhled na následující sezonu a popis jednotlivých inscenací. Dále to jsou 3 různé pohlednice s motivy uváděných pohádek (každá 500 ks), pexeso (200ks), katalogy (200 ks) a skládací programy (2 600ks). Programové skládačky obsahují program divadla na následující dva měsíce, zajímavé rozhovory s režiséry a herci a také informace o dění v divadle. V každém čísle nechybí ani soutěžní otázka vztahující se k jednotlivým inscenacím. Vyplněný soutěžní lístek se vhadzuje do bedýnky s nápisem *Poznej své divadlo*, umístěné ve foyer. Na konci sezony se může těšit na odměnu výherce s největším počtem správných odpovědí. Všechny tyto materiály jsou k dispozici na pokladně divadla. V současné době výrazně přibýlo propagačních materiálů a to v souvislosti s otevřením Alternativní scény divadla. Komunikační a marketingová společnost Pulary zajišťuje propagaci slavnostního otevření formou bantexu, roznesu letáků, výlepu plakátů, instalace citylightů, inzerce v denním tisku nebo reklamy na dopravních prostředcích. O průběhu slavnostního otevření budou informovat také některá média např. HIT Rádio Orion ve formě přímých vstupů. DR má kromě tištěného katalogu k dispozici barevný leták (vytištěn v nákladu 5 tisíc kusů), který je distribuován do informačních center. Oba propagační materiály obsahují zejména odkaz na webové stránky divadla. V divadle je možné také zakoupit CD (tři různé druhy) s písničkami z repertoáru DR a kromě toho i knihy vydané při příležitosti výročí 50. a 60. let Radosti.

Komunikaci s médii a tiskem má v DLO na starosti úsek obchodu a marketingu. Před každou premiérou či událostí (např. festivalem nebo právě aktuálním otevřením přístavby) je vydána tisková zpráva, která obsahuje nejdůležitější informace. Publicitu, která s každou

významnou událostí výrazně stoupá zajišťuje divadlu mediální partner Český Rozhlas Ostrava a nově také HIT RADIO ORION a to formou barteru, spotů či přímých vstupů. Mimo to se informace o DLO průběžně vyskytují v regionálních novinách (Ostravská radnice, Jižní listy apod.) a také v kulturních přílohách celostátního tisku (Právo, MF Dnes atd.). Nejruznější reportáže pak lze shlédnout v pořadech České televize jako Divadlo žije!, Kultura CZ či Moravskoslezských regionech.

Důležitou funkci v DR zastává manažer divadla. Ten má kromě styku s veřejností a médií na starosti také mj. vyhledávání a obesílání zahraničních festivalů, webové stránky, tisk programů, plakátů, pronájem divadla, komunikaci s výtvarníky či přípravu pozvánek na premiéru. Manažer divadla má pro komunikaci s médií vytvořeny dvě skupiny zaměstnanců náborem. První rozesílá hrací program elektronicky do všech deníků, webových kulturních médií, brněnských kulturních měsíčníků apod. Druhá skupina má na starosti tištěné pozvánky, které jsou připraveny na tiskové konference. Manažer DR považuje za zásadní komunikaci s brněnskou pobočkou ČTK. Skrze ní zjišťuje, jestli v den plánované tiskové konference k premiéře není v plánu také jiná, která by odebrala divadlu zástupce médií. Poté rozešle elektronické pozvánky všem celorepublikovým deníkům, ČTK, Českému rozhlasu, všem televizím, komerčním rádiům, divadelnímu ústavu apod. Zástupci médií, kteří se nedostaví na TK, berou informace k premiéře ze serveru ČTK. Po TK, kdy přítomní dostanou materiály v tištěné podobě, rozesílá manažer vše také v elektronické podobě. Pro tištěná média přidává i fotografie.

Popularitu divadel výrazně zvyšuje nejen pořádání nejrozmanitějších akcí (festivalů, workshopů, koncertů, výstav atd.), hostování či účast na českých a zahraničních festivalech, ale také udělené ceny a ocenění. V roce 2009 získalo DLO ocenění za inscenaci *Kráska a zvíře* (r.: Miroslav Duša) na Festivalu divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně. Cena byla udělena za rozšíření žánrových možností pro děti. Dalším úspěchem bylo obdržení Ceny Nadace OKD v kategorii Projekt roku za festival Divadelní pouť bez bariér. Také Brno se může pochlubit vítězstvím na 11. ročníku festivalu Dítě v Dlouhé 2009. Ocenění dostalo DR za muzikálovou inscenaci *Malované na skle* (r.: Vlastimil Peška).

16 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat vývoj Divadla loutek Ostrava, přiblížit jeho současnou situaci a ukázat, jakým způsobem organizace funguje.

V úvodní části jsem stručně nastínila vývoj divadla na Ostravsku a připomněla mimořádnou tradici českého loutkového divadelnictví. Uvedla jsem, jaké události předcházely ještě zakládání profesionálních loutkových scén. Domnívám se, že tato kapitola přinesla zajímavé poznatky o vzniku a vývoji jednotlivých statutárních loutkových divadel. V závěru kapitoly si pak čtenář může udělat představu o tom, která loutková divadla patří k nejnavštěvovanějším, či kde zaplatí divák nejvyšší vstupné.

Ačkoliv DLO nebylo založeno v první vlně zakládání profesionálních loutkových scén, rychle dohnalo těch pár let, které měla ostatní loutková divadla k dobru, a dokázalo si mezi nimi vydobýt důležitou pozici. O tom, jak probíhal vývoj divadla, a o nejdůležitějších osobnostech, které se podílely na formování uměleckého profilu DLO, pojednává druhá část diplomové práce. Na tomto místě se snažím také zodpovědět na stěžejní otázky - jakým způsobem divadlo funguje a co všechno nabízí svým návštěvníkům.

Dle mého názoru přinesla řadu zajímavých informací také třetí a poslední část práce, která je věnována komparaci DLO a DR. Srovnání bylo provedeno na základě čtyř oblastí marketingového mixu. V této závěrečné části bylo mou snahou ukázat, co obě divadla nabízejí v rámci produktu, jaké jsou ceny za jednotlivá představení, jaké distribuční cesty divadla využívají a jak probíhá komunikace nejen s diváky, ale i s médii.

V současnosti DLO představuje jedinou kulturní instituci zaměřenou na tvorbu pro děti a mládež v Moravskoslezském kraji. Vysoká návštěvnost potvrzuje neutuchající zájem o toto divadlo, které plní funkci jak zábavnou, tak i naučnou. Jsem velmi ráda, že v dnešní době plné počítačů, multikin a videoher se sem děti pravidelně vracejí, protože výchovu dětí bez pohádek si nelze ani představit.

Resumé

Diplomová práce se zabývá tématem Divadlo loutek Ostrava. Práce je rozdělena do tří částí. V úvodních kapitolách přibližuje vývoj divadla na Ostravsku a stručně popisuje historii českého loutkářství. Největší důraz je kladen na éru zakládání profesionálních divadel. Celá druhá část je věnována Divadlu loutek v Ostravě. Po historickém vývoji, přibližuje specifika fungování jak po ekonomické, tak po umělecké stránce. Závěrečná část pak nabízí komparaci Divadla loutek Ostrava s Divadlem Radost v Brně na základě marketingového mixu.

Resümee

Die Diplomarbeit befasst sich mit dem Thema : Das Marionettentheater in Ostrava. Die Arbeit ist in 3 Teile geteilt. Die ersten Kapitel erklären die Theaterentwicklung in Ostrauer Region und kurz beschreiben die Geschichte des tschechischen Marionettenbereichs. Den Höhepunkt stellt die Etape der Gründung von den professionellen Theatern dar. Der nächste Teil gehört dem Marionettentheater in Ostrava. Auf die historische Entwicklung knüpfen die ökonomischen und die künstlerischen Seiten der Existenz an. Der letzte Teil der Diplomarbeit bietet die Komparation von 2 Theatern in Mähren an: Das Marionettentheater in Ostrava und das Theater Radost in Brünn auf dem Grund des Marketing-Mixes an.

Summary

This Thesis deal with: Puppet theater in Ostrava. The work is dividend into three parts. The opening chapter describes the development of theatre in Ostrava and briefly describes history of Czech puppetry. The greatest emphasis is placed on the era of the creation of professional theaters. The entire second part is devoted Puppet theater Ostrava. Following the historical development and outlines the specifics of the operation of both economic and artistically. The final part offers a comparison of the Ostrava Puppet Theatre with Joy Theatre in Brno on the basis of the marketing mix.

Seznam použitých zkratk

DAD.....	Divadlo Antonína Dvořáka
NDM.....	Národní divadlo moravskoslezské
DLO.....	Divadlo loutek Ostrava
KNV.....	Krajský národní výbor
PLD.....	Plzeňské loutkové divadlo
DH+S.....	Divadlo Spejbla a Hurvínka
ÚLD.....	Ústřední loutkové divadlo
DAMU.....	Divadelní akademie múzických umění
MD.....	Malé divadlo
KDL.....	Krajské divadlo loutek
AMU.....	Akademie múzických umění
DR.....	Divadlo Radost
LDO.....	Loutkové divadlo Ostrava
MK.....	Ministerstvo kultury
MŠMT.....	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PO.....	Příspěvková organizace
SI.....	Spectacullo Interesse
DPBB.....	Divadelní pouť bez bariér
UNIMA.....	Union Internationale de la Marionette
NIPOS.....	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
TK.....	Tisková konference
ČTK.....	Česká tisková kancelář

Seznam vyobrazení

Obrázek č. 1 : Bývalá budova Divadla loutek Ostrava.....	45
Obrázek č. 2: Budova DLO.....	47
Obrázek č. 3: Vchod do budovy divadla.....	47
Obrázek č. 4: Přístavba DLO.....	49
Obrázek č. 5: Orloj.....	49
Obrázek č. 6: Logo DLO.....	77

Obrázek č. 7: Logo DR.....	77
----------------------------	----

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Porovnání profesionálních loutkových divadel dle určitých kritérií.....	31
Tabulka č. 2: Návštěvnost profesionálních loutkových divadel a pr. cena vstupného ...	32
Tabulka č. 3: Přehled návštěvnosti a počtu odehraných představení v prvních třech letech působení KDL.....	38
Tabulka č. 4: Přehled divadel dle provozovatele v roce 2008 a 2009.....	50
Tabulka č. 5: Porovnání příspěvků na provoz v roce 2008 a 2009.....	52
Tabulka č. 6: Repertoár DLO – sezona 2010/2011.....	56
Tabulka č. 7: Přehled posledních tří festivalů Sectacullo Interesse.....	60
Tabulka č. 8: Počet představení a počet uváděných titulů v letech 2008 a 2009.....	68
Tabulka č. 9: Srovnání zájezdů a hostování v roce 2009.....	71

Seznam grafů

Graf č. 1: Porovnání návštěvnosti divadel v roce 2008 a 2009.....	31
Graf č. 2: Počet nabídnutých titulů dle věku.....	69
Graf č. 3: Návštěvnost divadel v roce 2007, 2008 a 2009.....	72
Graf č. 4: Průměrné ceny vstupenek v DLO a DR v Kč.....	73

Seznam literatury a pramenů

40 let Ostravského divadla 1919 – 1959. Ostrava: Krajské nakladatelství, 1954.

Almanach Národního divadla moravskoslezského 1919 – 1999. Ostrava: Národní divadlo moravskoslezské, 1999.

BÁČE, Evžen. *Počátky divadelního života v Ostravě (1851 – 1918).* Ostrava, 1965.

BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika.* Praha: Orbis, 1963.

BEZDĚK, Zdeněk. *Československá loutková divadla 1949 – 1969.* Praha: Divadelní ústav, 1973.

BLECHA, Jaroslav. *Okno do českého loutkářství.* Brno: Moravské zemské muzeum, 2007.

DVOŘÁK, Jan. *Kreativní management pro divadlo aneb o divadle jinak.* Praha: Pražská scéna, 2004.

DVOŘÁK, Jan. *Malý slovník managementu divadla.* Praha: Pražská scéna, 2005.

DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství.* Praha: AMU, 2004.

GLOMBÍČKOVÁ, Š, ŠUSKOVÁ, H. *Ostravská divadla aneb Thálie v černém městě.* Ostrava: Repronis, 2009.

HANNAGAN, J. Tim. *Marketing pro neziskový sektor.* Praha: Management Press, 1996.

NICULESCU, Margareta. *Světové loutkářství.* Praha: Orbis, 1966.

SÝKOROVÁ – PEKÁRKOVÁ, E. *60 let státního divadla v Ostravě.* Ostrava: Státní divadlo v Ostravě, 1978.

ŠKARABELOVÁ, Simona. *Marketing ve veřejném sektoru.* Brno: Masarykova univerzita. Ekonomicko- správní fakulta, 2007.

ŠORMOVÁ, Eva. Česká divadla. *Encyklopedie divadelních souborů*. Praha: Divadelní ústav, 2000.

ŠTÁCHOVÁ, Helena. *Život na nitích*. Praha: Tvarohová – Kolář, 2005.

ŠTEFANIDES, J. *České divadlo v Moravské Ostravě 1908 – 1918*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000.

URBANCOVÁ, A, KRYŠTOFOVÁ, Š. *Účetnictví nevýdělečných organizací*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2008.

Články

Alternativní scéna už roste. [online] 2011 [cit.15. 3. 2011] Dostupné z: < <http://www.ostrava.cz/jahia/Jahia/site/ostrava/ostrava/o-meste/ostravska-radnice-mesicnik/pid/6370> >

ČESAL, Miroslav. *10 let Ostravských*. Československý loutkář. 1964, roč. 14, s. 2.

ČESAL, Miroslav. *Drak ve dvaceti letech*. Československý loutkář. 1978, roč. 28, s. 222.

ČESAL, Miroslav. *Dvacet let divadla dětí v Plzni*. Československý loutkář. 1987, roč. 27, s. 76.

ČESAL, Miroslav. *Dvacet let scény zakladatelské*. Československý loutkář. 1970, roč. 20, s. 102-107.

Divadelní pout' bez bariér. [online] 2011 [cit. 21.4.2011]. Dostupné z: < <http://www.dlo-ostrava.cz/cz/menu/23/festivaly/divadelni-pout-bez-barier/> >

DUBSKÁ, Alice. *Na počátku cesty*. Československý loutkář. 1989, roč. 39, s. 7-11.

Dvě linie repertoáru. [online] 2011 [cit. 10.3.2011] Dostupné z < <http://www.spejbl-hurvinek.cz/cz/hist.html> >

Financování divadla. [online] 2011 [cit. 15.3.2011] Dostupné z:
<<http://www.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=1381> >

Financování českého divadla. [online] 2011 [cit. 9. 4. 2011] Dostupné z <
<http://www.divadlo.cz/box/clanek.asp?id=8641> >

Historie českého loutkářství. [online] 2011 [cit. 9. 2. 2011]. Dostupné z
<<http://www.divadlo.cz/unima/czhistorie.asp>.>

Historie divadla. [online] 2011 [cit.4.4.2011]. Dostupné z < <http://www.divadloalfa.cz/o-divadle.php> >

Iam.*Čtvrtstoletí kladenských. Československý loutkář.* 1975, roč. 25, s. 30.

JINDRA, František. *Divadlu Rozmanitostí na uvítanou.* Československý loutkář. 1994, roč. 44, s.32.

Marketingový mix- jeho rozbor, možnosti využití a problémy. [online] 2011 [cit. 30.4.201] Dostupné z: < <http://marketing.robertnemoc.com/marketingovy-mix-rozbor/> >

MARKOVÁ,M. *10 let kladenské scény.* Československý loutkář. 1960, roč. 10, s. 229.

Prolog statutu UNIMA. [online] 2011 [cit.11.2.2011] Dostupné z : <
<http://www.divadlo.cz/unima/coje.asp> >

SVOZIL, O. *Spolky na území města Ostravy 1852 – 1951.* Archív města Ostravy. Ostrava, 1970, s. 24.

ŠTEFANIDES, J. *Loutková scéna.* Ostrava: Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města. Ostrava, 1985, s. 447-448.

VAŠÍČEK, Pavel. *Od Ústředního divadla k Minoru I. (1950-1970).* *Loutkář.* 1995, roč. 45, s.152.

VAŠÍČEK, Pavel. *Od ústředního divadla k Minoru II. (1970-1990).* *Loutkář.* 1995, roč. 45, s.198.

ZAHRADNÍK, J. Otevření stálé loutkové scény. *Věstník Moravské Ostravy*, 1945, s.46.
Ročenky

25 let loutkového divadla Radost v Brně. Brno: Loutkové divadlo Radost, 1974.

Divadlo loutek Ostrava. Sezona 2010/2011. Ostrava: Divadlo loutek Ostrava, 2010.

Krajské divadlo loutek Ostrava (1953 – 1955). Ostrava: Krajské divadlo loutek, 1955.

MICZKO, Z. a kol. *Loutkové divadlo Ostrava: 1953 – 1978: 25 let činnosti.* Ostrava : Loutkové divadlo, 1978.

Ročenka Divadla Loutek Černá louka 26. 9. 1999. Ostrava: Divadlo loutek, 1999.

Zřizovací listiny, výroční zprávy

Zřizovací listina organizace Divadlo Radost, příspěvková organizace. [Online] 2011 [cit. 30.4. 2011] Dostupné z: http://www.divadlo-radost.cz/_download/dokumenty-02.pdf

Zřizovací listina Divadla loutek Ostrava, příspěvkové organizace. Zapůjčený originál J. Adámkovou.

Vyhodnocení plánu činnosti Divadla loutek, příspěvkové organizace za rok 2009. Kopie originálu, zapůjčeno J. Adámkovou.

Zpráva o činnosti příspěvkové organizace za rok 2009. Loutkové divadlo Radost. [Online] 2011 [cit. 30. 4. 2011] Dostupné z: <http://www.divadlo-radost.cz/_download/dokumenty-13.pdf>

Internetové zdroje

Národní divadlo moravskoslezské: www.ndm.cz

Divadelní společnost Petra Bezruče: www.bezrucic.cz

Komorní scéna Aréna: www.divadloarena.cz

Divadlo loutek Ostrava: www.dlo-ostrava.cz

Ostravská radnice: www.ostrava.cz

Divadlo Radost: www.divadlo-radost.cz

Naivní divadlo: www.naivnidivadlo.cz

Loutkové divadlo Lampion: www.divadlolampion.cz

Divadlo Alfa: www.divadloalfa.cz

Divadlo Rozmanitostí: www.divadlo-rozmanitosti.cz

Divadlo DRAK: www.draktheatre.cz

Malé divadlo: www.jihoceskedivadlo.cz

Divadlo Minor: www.minor.cz

Divadlo Spejbla a Hurvínka: www.spejbl-hurvinek.cz

Wikipedie, otevřená encyklopedie: <http://cs.wikipedia.org/wiki>

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu: www.nipos-mk.cz

Institut umění – Divadelní ústav: www.institutumeni.cz

Portál o divadle: www.i-divadlo.cz

Divadlo.cz: www.divadlo.cz

Moravskoslezský kraj: www.mskraj.cz

Loutkář: www.loutkar.eu

Další zdroje

Osobní rozhovor s dramaturgem DLO Janou Pithartovou. Dne 4. 2. 2011.

Osobní rozhovor s vedoucí úseku pro financování, obchod a marketing Ing. Jaroslavou Adámkovou. Dne 7. 3. 2011, 14. 4. 2011.

Osobní rozhovor s produkční Ivanou Kyticovou. Dne 18. 4. 2011.

Internetová korespondence s manažerem Divadla Radost Petrem Jančaříkem. Duben 2011.

Programové skládačky, letáky a další tiskoviny obou divadel.